

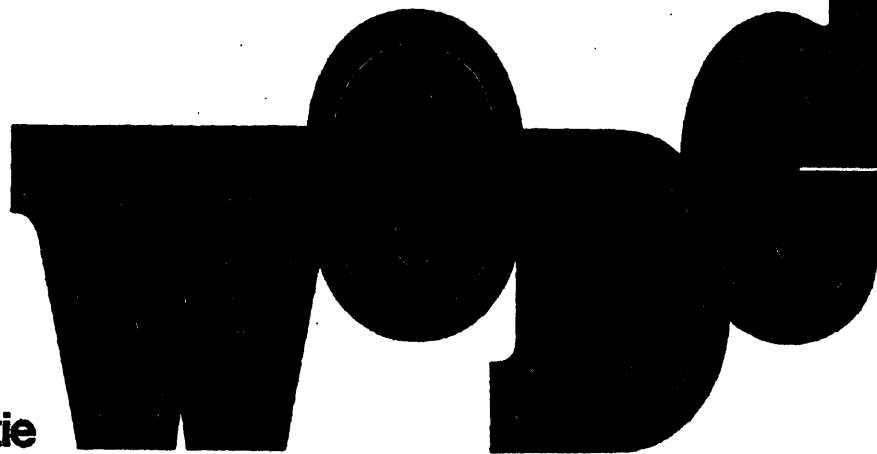
28

wetenschappelijk onderzoek- en documentatie centrum

MINISTERIE VAN JUSTITIE
Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum
's-Gravenhage

van opleiding naar praktijk:
een evaluatie door adspiranten
en jonge politieambtenaren

24

ministerie van justitie

2531 I

VAN OPLEIDING NAAR PRAKTIJK : EEN EVALUATIE DOOR
ADSPIRANTEN EN JONGE POLITIEAMBTENAREN

*Een onderzoek ingesteld door
de ministeries van Justitie
en Binnenlandse Zaken en de
Stichting ITOBA*

dr. J. Junger-Tas
A.A. van der Zee-Nefkens

Dit onderzoek vormt een deel van een onderzoek naar de relatie tussen de primaire politieopleiding en de politiepraktijk, uitgevoerd door het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum van het Ministerie van Justitie, de afdeling Onderzoek en Ontwikkeling van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en de Stichting ITOBA.

In het kader van dit onderzoek zijn de volgende publicaties verschenen:

- J. Junger-Tas en A.A. v.d. Zee-Nefkens: Een observatieonderzoek naar het werk van de politieursveiligheid, W.O.D.C., januari 1977.
- J.S.E. Holten-Vriesema en J. Baneke: Visies van docenten op beroep en opleiding, W.O.D.C., december 1978.
- J.S.E. Holten-Vriesema: Visies van mentoren en ploegcommandanten op beroep en opleiding, W.O.D.C., december 1978.
- J. Junger-Tas en A.A. v.d. Zee-Nefkens: Publiek en Politie: ervaringen, houdingen en wensen, W.O.D.C., december 1978.
- J. Junger-Tas en A.A. v.d. Zee-Nefkens: Van opleiding naar praktijk: een evaluatie door adspiranten en jonge politie-ambtenaren, W.O.D.C., december 1978.
- W. Broer: Politie en Beleid; Visies van beleidsfunctionarissen op politieopleiding en-praktijk, Ministerie van Binnenlandse Zaken, Directie Politie, december 1978.
- W. Vermeul-van Mullem: Een oriëntatie op profielkenmerken van de agent/wachtmeester, ITOBA, Amsterdam, december 1978.
- J. Junger-Tas, J.S.E. Holten-Vriesema, A.A. v.d. Zee-Nefkens en W.Broer: Relatie tussen de primaire politieopleiding en de politiepraktijk, eindrapport, W.O.D.C., december 1978.

<u>INHOUD</u>	<u>Pag.</u>
I. INLEIDING	1
1. Doelstelling van het onderzoek	1
2. Opzet van het onderzoek	2
II. DE ONDERZOEKSGROEPEN	5
1. Geslacht	5
2. Leeftijd	5
3. Opleiding en beroepsuitoefening	6
4. Representativiteit van de afvallersgroep	7
5. Samenvatting	8
III. DE KEUZE VAN HET POLITIEBEROEP	9
1. De aanzet tot het beroep	9
1.1. Beroepsvoorlichting	9
2. Motivatie van de beroepskeuze	10
2.1. Het uniform	11
2.2. Gemeentepolitie versus Rijkspolitie	12
2.3. De rol van de familie	12
2.4. Motivering voor de keuze van het politieberoep	14
2.5. Motivering en achtergrondvariabelen	15
3. Samenvatting	15
IV. DE OPLEIDING - VERWACHTINGEN EN BEVINDINGEN	18
1. Inhoud van de opleiding	18
1.1. Kennis van de wet	19
1.2. Algemene kennisaspecten	19
1.3. Maatschappelijke achtergrondkennis	20
1.4. Beheersing van technische vaardigheden	22
1.5. Contacten politie - burgerij	23
1.6. Houdingen met betrekking tot beroepsuitoefening	24
1.7. Samenvatting	25

INHOUD (vervolg)

	<u>Pag.</u>
2. De opleidingssituatie	27
2.1. Het internaat	27
2.2. Het studeren	27
2.3. Relatie met docenten	28
2.4. Relatie met medeleerlingen	30
2.5. Organisatie en werkklimaat op school	30
3. Evaluatie en wensen met betrekking tot de opleiding	32
3.1. Evaluatie van de opleiding	33
3.2. Wensen met betrekking tot de opleiding	34
3.3. Speciale wensen	35
4. Samenvatting	36
4.1. Inhoud van de opleiding	36
4.2. De opleidingssituatie	37
4.3. Wensen met betrekking tot de opleiding	37
V. BEROEPSVERWACHTING EN BEROEPSERVARING	39
1. Inleiding	39
2. Verschuivingen in het beroepsbeeld	41
2.1. Misdaadbestrijding	41
2.2. Handhaving van de orde	42
2.3. Hulpverlening	42
3. Opvattingen over het politiewerk	43
4. Specifieke aspecten van het politiewerk	47
4.1. De zelfstandigheid van de surveillant	47
4.2. Contacten met justitiële en andere diensten	49
5. Wat is een goed politieman?	52
6. De relatie tussen politiewerk en opleiding	54
7. Samenvatting	58

INHOUD (vervolg)

Pag.

VI. SLOTBESCHOUWING	60
1. Samenvatting en hoofdlijnen van het onderzoek	60
1.1. De onderzoeksgroepen	60
1.2. Keuze en motivering voor het beroep	60
1.3. Het beroep	61
1.4. De opleiding	61
1.5. Relatie tussen opleiding en praktijk	62
2. Bespreking van de resultaten	62
2.1. Enkele selectie-aspecten	63
2.2. Het opleidingspakket	64
2.3. Stages	65
2.4. Voorbereiding op zelfstandigheid	66
2.5. Duur van de opleiding	67

I. INLEIDING

1. Doelstelling van het onderzoek

In 1976 startte het WODC, tezamen met de stichting ITOBA en enkele onderzoekers van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, in opdracht van beide ministeries, een omvangrijk onderzoek ter evaluatie van de primaire politieopleiding.

Aanleiding tot het onderzoek waren algemeen verbreide -en ook in het parlement geuite- gevoelens van onvrede met de huidige opleiding. De globale vraag die hierbij aan de orde kwam luidde: geeft de huidige primaire politieopleiding een adequate voorbereiding aan toekomstige politie-ambtenaren voor de uitoefening van hun taak?

Als voornaamste doelstelling van het onderzoek moet gezien worden, te komen tot een aantal beleidsadviezen met betrekking tot mogelijke wijzigingen in zowel vorm als inhoud van de opleiding.

Zoals vraag- en doelstelling al doen vermoeden, bleek het noodzakelijk het onderzoek op te bouwen uit een groot aantal deelonderzoeken, die zowel de opleiding als de beroepspraktijk dienden te belichten.

De opleiding werd onderzocht door het ondervragen van allen die hierbij betrokken zijn; te weten docenten, mentoren en adspiranten, en door bestudering van het lesprogramma en de examenbeschikking. De praktijk werd belicht door middel van een observatie-onderzoek naar het werk van de politieursveillance, door ondervraging van jonge politie-ambtenaren die de opleiding ongeveer 8 maanden geleden voltooid hadden en hun wachtcommandanten, en door middel van een survey-onderzoek onder de Nederlandse bevolking.

Het onderhavige onderzoekverslag vormt een overzicht en integratie van vier deelonderzoeken, nl. een eerste onderzoek onder adspiranten die nog met de opleiding moeten starten, een tweede onder adspiranten die de opleiding voortijdig gestaakt hebben, een derde onder adspiranten die de opleiding praktisch voltooid hebben en een vierde onder (dezelfde) jonge wachtmeesters en agenten ± 8 maanden nadat zij de opleiding voltooid hebben en hun eerste praktijkervaringen verwerkt hebben.

Op deze wijze hopen we tot een samenhangend beeld te komen, waarbij de opleiding voortdurend geconfronteerd zal worden met de politiepraktijk. Zowel de verwachtingen met betrekking tot opleiding en beroep als de concrete ervaringen hiermee, zullen worden belicht vanuit het perspectief van de aankomend en beginnend politieambtenaar.

Het rapport zal hoofdzakelijk vier hoofdgebieden bestrijken.

1. De keuze van het beroep en de man/vrouw die het wil uitoefenen.
2. Verwachtingen en ervaringen met betrekking tot de opleiding.
3. Verwachtingen en praktijkervaringen met betrekking tot het politieberoep.
4. De relatie tussen de politiepraktijk en de primaire politieopleiding.

Hierbij zullen een aantal fundamentele vragen aan de orde komen, waarvan we hier de voornaamste noemen:

- welk type adspiranten wordt tot de primaire politieopleiding toegelaten, gemeten naar leeftijd, sociale klasse, opleiding e.d.;
- welke factoren spelen een rol bij de beroepskeuze;
- bestaan er met betrekking tot de voorgaande punten verschillen tussen hen die de opleiding voltooien en hen die de opleiding voortijdig staken;
- welke verschuivingen treden op in evaluatie van de opleiding tussen adspiranten en jonge politieambtenaren in de praktijk;
- hoe beoordelen degenen die de opleiding niet voltooiden, zowel opleiding als opleidingssituatie;
- zijn er in dit opzicht factoren aan te wijzen die bijdragen tot het al dan niet succesvol voltooien van de opleiding;
- welke verschuivingen treden op in de visie op het politiewerk tussen adspiranten en jonge politieambtenaren in de praktijk;
- hoe evalueren politieambtenaren die het politieberoep zo'n 8 maanden uitoefenen de aansluiting van de primaire politieopleiding aan de beroepspraktijk.

2. Opzet van het onderzoek

Hoe is het onderzoek nu uitgevoerd?

Alle proefpersonen hebben een voornamelijk gestructureerde vragenlijst beantwoord. Dit gebeurde in kleine groepjes, onder leiding van een lid van het onderzoeksteam, die vooraf een duidelijke instructie gaf en daarna beschikbaar bleef voor eventuele vragen met betrekking tot het onderzoek.

De vragenlijsten bestemd voor adspiranten die aan het begin van de opleiding stonden (beginners), adspiranten die de opleiding praktisch voltooid hadden (eindejaars) en adspiranten die de opleiding voortijdig staakten (afvallers)

hadden overwegend dezelfde inhoud, teneinde de vergelijkbaarheid van de resultaten te vergroten. De lijst bevat een aantal achtergrondvariabelen, aanwijzingen omtrent beroepsverwachting en beroepsmotivatie en een groot aantal vragen over vorm, inhoud en klimaat van de opleiding. Deze vragenlijst is opgenomen in bijlage 1.

De vragenlijst voor politieambtenaren die 6 tot 8 maanden in de praktijk werkzaam waren (praktijkers) bevat echter bepaalde toevoegingen; zo zijn een aantal vragen gesteld over de mentor-begeleiding, het politieoptreden in verschillende situaties en enkele vragen met betrekking tot opvattingen over de politiefunctie. Een overzicht hiervan kan men vinden in bijlage 2.

Adspiranten aan het begin van de opleiding werden ondervraagd op de eerste schooldag, dat wil zeggen vóór van enige beïnvloeding van de zijde van de school sprake kon zijn.

Aan het eind van de opleiding werd de vragenlijst voorgelegd in de periode tussen het schriftelijk en mondeling examen. Dit laatste is gedaan om te voorkomen dat examenspanningen te veel effect zouden krijgen op het beantwoorden van de vragen.

Een probleem werd gevormd door het feit dat afvallers gedurende het gehele jaar 1977, druppelsgewijs door de primaire opleidingsscholen werden gemeld. Besloten werd daarom deze respondenten individueel door hetzij de stichting ITOBA, hetzij het WODC te laten benaderen.

Tenslotte zijn de praktijkers -dankzij de bemiddeling van de scholen en de medewerking van de korpsen- op bepaalde dagen naar hun opleidingsschool teruggekeerd, waar zij -weer in kleine groepjes- de vragenlijsten hebben ingevuld.

Enkele opmerkingen over de samenstelling van de verschillende onderzoeksgroepen. Beginners en eindejaars werden vrij kort na elkaar onderzocht en vormen dus verschillende lichten.

Wat de praktijkers aangaat is echter besloten dezelfde proefpersonen te onderzoeken die reeds eerder als eindejaars ondervraagd waren. Dit is gedaan om tenminste een aantal variabelen, die van invloed zouden kunnen zijn op de uitkomsten van het onderzoek, onder controle te houden. Het gaat in dit geval dus om één en dezelfde groep respondenten, die op twee verschillende tijdstippen ondervraagd werd.

Beide groepen zijn afkomstig van drie primaire opleidingsscholen die bij het onderzoek betrokken werden: twee opleidingsscholen voor gemeentepolitie en

één opleidingsschool voor Rijkspolitie.

De afvallersgroep is echter samengesteld uit personen die door 7 opleidings-
scholen gemeld werden. Tot deze werkwijze werd besloten omdat deze onderzoek-
groep anders een te klein aantal proefpersonen zou bevatten. Dit zou een
zinnvolle analyse en generalisatie praktisch onmogelijk maken.

II. DE ONDERZOEKSGROEPEN

Alle beginners zijn in 1976 bij de start van de oktober opleiding ondervraagd. In totaal waren dit er 359, waarvan 73,5% aan de opleidingsscholen voor gemeentepolitie en 26,5% aan de opleidingsschool voor Rijkspolitie. In totaal 216 eindexamenkandidaten werden in november 1976 en maart 1977 ondervraagd waarbij de verhouding over gemeentepolitie en Rijkspolitie ongeveer dezelfde is als bij de beginners (65% tegen 35%). Deze groep adspiranten startte de opleiding in januari en april 1976. Gedurende 1977 is gepoogd alle adspiranten die de studie staakten te ondervragen. Hoewel het niet in alle gevallen gelukt is de betreffende adspiranten te pakken te krijgen, is een totaal van 79 personen ondervraagd. Op de praktijkers tenslotte werd eind 1977 nogmaals een beroep gedaan om aan het onderzoek deel te nemen. Hierop hebben 189 proefpersonen positief gereageerd, hetgeen een verlies van 12,5% van de oorspronkelijke onderzoeksgroep betekent.

In het nu volgende zullen we een kort overzichtje geven van de belangrijkste achtergrondkenmerken van de verschillende onderzoeksgroepen (een overzichtstabel hiervan vindt men in bijlage 3, tabel 1).

1. Geslacht

De beginnersgroep telt meer meisjes dan de andere groepen, nl. 16% tegen 6,5% van de afvallers en 6,5% van de eindejaars. Tweederde van de meisjes bevindt zich aan de opleidingsschool voor Rijkspolitie, eenderde aan de gemeentescholen. Waarschijnlijk weerspiegelen deze gegevens verschillen in werving en selectie van de betreffende korpsen.

De meisjes groep wijkt in bepaalde opzichten af van de mannelijke adspiranten, zij zijn allen jonger dan 21 jaar (tegen 69% van de mannen) en hebben gemiddeld een hogere opleiding. Bijna de helft van hen heeft een Havo vooropleiding tegen 31% van de mannelijke adspiranten.

Van de beginners is 15% gehuwd, van de eindejaars 30% en na een gemiddelde beroepsuitoefening van zo'n 7 maanden is dit percentage gestegen tot 41%.

2. Leeftijd

De opleiding maakt onderscheid tussen de zogenaamde jongere categorie adspiranten van minder dan 21 jaar (J.C.-ers) en de oudere categorie adspiranten van 21 jaar en ouder (O.C.-ers).

Tussen beginners, afvallers en eindexaminandi bestaan duidelijke leeftijdsverschillen: de begingroep telt 74% J.C.-ers, de afvallersgroep 71%, de eindejaarsgroep 55%. Daar de vraag gesteld was naar de leeftijd bij het begin van de opleiding, speelt de duur van de schoolperiode hierbij geen rol. De verklaring van deze verschillen hangt waarschijnlijk met 2 factoren samen: een veranderd werving- en selectiebeleid, en het feit dat januari- en aprillichtingen relatief meer O.C.-ers tellen dan de oktoberlichting. Deze laatste sluit immers dichter aan bij de eindexamens van de middelbare school. Wat de eerste omstandigheid betreft, wezen we reeds op het grotere aantal meisjes dat tot de opleiding wordt toegelaten, en het feit dat deze groep adspiranten allen jonger dan 21 jaar zijn. Het lijkt er overigens op dat men nu over de hele linie grotere bereidheid toont om jongere adspiranten toe te laten, want de drie scholen hebben alle relatief meer O.C.-ers onder eindejaars dan onder beginners. Bij de praktijkers is nog maar eenderde J.C.-ers; tweederde van hen is dus 21 jaar of ouder. Leeftijd hangt echter met een aantal andere factoren samen: zo hebben J.C.-ers vaker een Mavo of Havo-opleiding gevolgd (83,5%) terwijl tweederde van de O.C.-ers slechts lager of middelbaar beroepsonderwijs genoten heeft. Tweederde van de J.C.-ers startte ook direct ná de vooropleiding met de politieopleiding. Van de O.C.-ers was dit slechts 6,5%; de meesten van hen hebben eerst een ander beroep uitgeoefend.

De verdeling over sociale klasse (volgens de klassificatie van Van Tulder) ligt ook wat verschillend naar leeftijd. De groep jongeren is sterker vertegenwoordigd in sociale laag 1 en 2 en wat minder in sociale laag 5 en 6. Samenvattend zouden we willen stellen dat O.C.-ers onder de adspiranten overwegend uit een wat lager sociaal milieu komen, wat minder opleiding hebben genoten en vaker een geschoold handarbeidersberoep hebben uitgeoefend. Dit geldt echter niet voor de afvallers. De leeftijdssamenstelling van deze groep wijkt praktisch niet af van die van de beginners (71% J.C.-ers, 29% O.C.-ers). De verdeling in sociale lagen doet dit echter wel. Duidelijk blijkt uit tabel 1 dat deze verdeling veel minder adspiranten uit sociale laag 1 en 2 telt en veel meer uit sociale laag 3.

3. Opleiding en beroepsuitoefening.

Bekijken we beginners en eindejaars, dan zien we weer vergelijkbare verschillen optreden als reeds vermeld: de eindejaars hebben in grotere getale het middelbaar beroepsonderwijs gevolgd, en relatief minder vaak een Havo-opleiding.

Bovendien heeft 52% van hen die middelbaar beroepsonderwijs volgden de opleiding niet afgemaakt; dit is slechts het geval voor 23,5% van hen die een Havo-opleiding volgden. Nogmaals verwijzend naar het proces van werving en selectie constateert men dat degene die in oktober 1976 tot de primaire politieopleiding werden toegelaten, gemiddeld jonger zijn en in het bezit van een relatief hogere vooropleiding.

De afvallers vormen ook in dit opzicht een duidelijk afwijkende groep: tweemaal zovaal afvallers als beginners en eindejaars volgden slechts lager beroepsonderwijs en maar 9% bezat een Havo vooropleiding tegen respectievelijk 33% en 21%. Bezien we diegenen die een beroep hebben uitgeoefend dan komen overeenkomstige verschillen naar voren: veel meer van hen hebben een ongeschoold of handarbeidersberoep uitgeoefend. Nu hebben we er reeds op gewezen dat deze gegevens ook gelden voor de groep der O.C.-ers. Toch is deze laatste groep niet oververtegenwoordigd onder de afvallers. Integendeel, afvallers vormen een overwegend jonge groep. Uit deze gegevens zou men dan ook kunnen afleiden dat het de combinatie is van een jonge leeftijd (beneden de 21 jaar) en een vrij gebrekkige vooropleiding die bepaalde personen een grotere kans doen lopen de primaire politieopleiding niet tot een goed einde te brengen. Jongeren met een goede vooropleiding, of personen die een vrij geringe vooropleiding bezitten maar een zekere leeftijd bereikt hebben, blijken hiertoe beter in staat.

4. Representativiteit van de afvallersgroep

Wil men valide generalisaties maken van de door ons onderzochte afvallers naar de gehele afvallerspopulatie toe, dan is een vereiste dat de afvallerssteekproef representatief is voor alle afvallers binnen een bepaald tijdsbestek. Om dit enigermate te bereiken is aan de 7 opleidingsscholen gevraagd over het jaar 1977 alle afvallers aan ons te melden en ze te vragen aan het onderzoek deel te nemen. Bij opvraging van de gegevens bleken echter slechts 79 van de 149 adspiranten die de studie voortijdig staakten aan het onderzoek te hebben deelgenomen. Nagegaan is of de ondervraagden van de andere afvallers verschilden met betrekking tot geslacht, leeftijd en vooropleiding. Uit deze vergelijking kwam naar voren dat de niet-ondervraagde groep in één opzicht van de ondervraagden afweek: de eerste had gemiddeld een hogere vooropleiding. Hoe deze vertekening tot stand is gekomen weten we niet.

Niet alle afvallers zijn ons klaarblijkelijk gemeld; misschien ook waren afvallers met meer vooropleiding minder geneigd aan het onderzoek mee te werken. In ieder geval betekent het dat gevolgtrekkingen op basis van de door ons onderzochte afvallers slechts in beperkte mate generaliseerbaar zijn en met omzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden.

Wat de duur van de door hen gevolgde opleiding betreft: 36% volgde langer dan 6 maanden de lessen aan de opleidingsschool en nog eens eenderde 4 tot 6 maanden. In dit licht bezien zullen de meeste vergelijkingen van deze groep met betrekking tot opleiding en beroepsverwachtingen met de eindejaars gemaakt worden en niet met de beginners.

5. Samenvatting

In dit hoofdstuk zijn de onderzoeksgroepen met elkaar vergeleken voor wat enkele achtergrondvariabelen betreft. Hierbij werden inderdaad enkele verschillen geconstateerd. De eindexamenkandidaten telden minder meisjes en waren gemiddeld ouder dan de beginnersgroep. Bij de aanvang van de opleiding was de gemiddelde leeftijd van de beginners 19½ jaar, van de eindejaars 20½ jaar. De beginnersgroep startte in oktober 1976 met de opleiding, de eindejaars in januari 1976 (2 scholen) en april 1976 (1 school), hetgeen de gevonden verschillen gedeeltelijk verklaart. Een bijkomende factor is waarschijnlijk een gewijzigd selectiebeleid, wat zich eveneens uit in een ruimere toelating van meisjes.

Verband houdend met leeftijd heeft de beginnersgroep een wat hoger opleidingsniveau dan de eindejaars. De eerste telt meer Havo-leerlingen, terwijl bij de laatste groep meer aspiranten uit het beroepsonderwijs komen. Ook hebben meer eindejaars vóór ze met de opleiding startten, reeds een beroep uitgeoefend.

De door ons onderzochte afvallers vormen een duidelijk afwijkende groep. Hoewel de groep overwegend uit J.C.-ers bestaat, onderscheiden deze afvallers zich van de beginnersgroep doordat ze gemiddeld uit een lager sociaal milieu komen, een lagere vooropleiding hebben en vaker een handarbeidersberoep hebben uitgeoefend. Deze factoren gecombineerd met de jeugdige leeftijd lijken mede oorzaak te zijn van het niet tot een goed einde kunnen brengen van de primaire politieopleiding.

III. DE KEUZE VAN HET POLITIEBEROEP

1. De aanzet tot het beroep

Welke weg volgt men als men het besluit heeft genomen het politieberoep te kiezen: is men voordien in het arbeidsproces ingeschakeld geweest; is men voldoende over het beroep voorgelicht?

Verband houdend met de verschillen tussen beginners en eindejaars, valt de aanzet tot het politieberoep bij beide groepen enigszins anders uit. Zo startte van de beginnersgroep 51,5% direct na de middelbare school met de politieopleiding, van de afvallers was dit 44,5%, terwijl dit van de eindejaars slechts 18,5% was. Bij de meisjes van de beginnersgroep is het percentage dat onmiddellijk na de middelbare school met de opleiding aanvangt nog hoger, nl. 76%.

Van degenen die niet onmiddellijk met de opleiding zijn gestart, hebben praktisch allen een beroep uitgeoefend. De spreiding over type beroep is voor beginners en eindejaars vrijwel dezelfde (zie bijlage 3, tabel 1). Ongeveer een vijfde van de adspiranten heeft ook eerder al een geüniformeerd beroep uitgeoefend (hoofdzakelijk beroepsmilitair); een kwart was geschoold handarbeider en een derde werkte in de administratieve en verkoopsector. Zoals al eerder vermeld wijkt de afvallersgroep van beide andere groepen af doordat deze meer handarbeiders telt, en meer personen die in de verkoop of administratieve sector werkzaam waren.

1.1. Beroepsvoorlichting

Hebben de adspiranten voorlichting over beroep en opleiding gehad vóór zij met de opleiding startten? Dit is inderdaad het geval geweest voor 80,5% van de eindejaars, en zelfs 88% van de beginners. Het bereik van de voorlichting door werving en selectie lijkt dus inmiddels groter te worden. De bronnen van de voorlichting zijn voor beginners en eindejaars identiek: een voorlichtingsbrochure; informatie van familie of kennissen; een tentoonstelling over het politieberoep, of ook voorlichting over de politie tijdens de legerdienst.

De afvallersgroep wijkt in enkele opzichten af van beginners en eindejaars: minder van hen lazen een voorlichtingsbrochure, of kreeg informatie van vrienden en kennissen.

2. Motivatie van de beroepskeuze

Een eerste vraag die met betrekking tot de motivatie naar voren kwam, betreft het tijdstip waarop men op de gedachte gekomen was om het politieberoep te kiezen. Is dit een zeer spontane beslissing geweest, beïnvloed door factoren die met het beroep als zodanig niets te maken hebben? In dit verband wordt bijvoorbeeld nogal eens gewezen op de invloed van de grotere werkloosheid op het aanbod bij de politie. Of gaat het hier om een goed overwogen beslissing, die al geruime tijd geleden genomen was?

Het laatste lijkt overwegend het geval te zijn voor wat de toegelaten adspiranten betreft: twee derde van de beginners verklaarde 1 jaar of langer geleden op de gedachte te zijn gekomen zich voor het politieberoep op te geven, en voor 31% was dit 6 maanden tot 1 jaar geleden (zie bijlage 3, tabel 2).

Toch zijn er weer enkele verschillen tussen de groepen, met name tussen beginners en anderen, zo liep van de beginners twee derde al langer dan een jaar met plan rond politiemans (of vrouw) te worden, terwijl dit percentage bij de afvallers en eindejaars iets lager lag. Zoals men zich herinnert oefende een groot gedeelte van deze laatsten reeds een ander beroep uit, en koos eerst daarna voor het politievak. Van de afvallers kreeg 10% eerst enkele maanden tevoren het idee om bij de politie te gaan, tegen slechts 3,5% van de beginners.

Dit alles hangt natuurlijk ook samen met de vraag of de keuze voor het politieberoep een 1^e of 2^e keus is. Van de beginners verklaarde slechts 9,5% dat het politievak een 2^e keus vormde, van de afvallers en eindejaars was dit tweemaal zoveel. Gevraagd naar het beroep dat dan voor de adspiranten de 1^e, respectievelijk 2^e keus vormde, was er een opvallende overeenkomst tussen de groepen. Als "tweede keus"-beroep koos een derde voor een ander geüniformeerd beroep, ongeveer een vijfde voor een beroep in de administratieve of verkoopsector en ongeveer 10% voor een ander geschoold vak.

Gezien het feit dat voor zo weinigen het politieberoep de tweede keus vormde en de bevinding dat de beroepskeuze al vrij lang van te voren vaststond, mag men concluderen, dat het niet waarschijnlijk lijkt dat deze keuze sterk beïnvloed is door aan het beroep extrinsieke factoren. Hierbij dient wel aangetekend dat wij niet kunnen beoordelen in hoeverre de adspiranten in hun antwoorden gestreefd hebben naar een consistent beeld.

2.1. Het uniform

Wij signaleerden reeds het feit dat een relatief groot aantal adspiranten reeds eerder een geüniformeerd beroep heeft uitgeoefend of als tweede keus een geüniformeerd beroep opgaf. Dit zou erop kunnen wijzen dat het dragen van een uniform bij de beroepsuitoefening voor de meeste adspiranten een bijzondere betekenis heeft, die bijdraagt tot de motivering van de beroepskeuze.

Gepoogd is dit te onderzoeken door de vraag te stellen naar de noodzaak van een uniform en deze noodzaak dan te laten motiveren. Verreweg de meeste adspiranten, zowel beginners, afvallers als eindejaars vinden de dracht van het uniform bij de uitoefening van hun taak noodzakelijk. Bij de laatste twee groepen is het percentage respondenten dat deze dracht niet van belang of onnodig acht groter. Met name de afvallers wijken in dit opzicht van beide andere groepen af: relatief drie maal zoveel afvallers als beginners vonden de dracht van het uniform niet nodig. Hun mening ligt dichterbij die van de eindejaars dan bij die van de beginners.

Interessant is evenwel de motivering die voor de uniformdracht wordt gegeven in het licht van de opleidingsperiode (bijlage 3, tabel 3). Meer dan de helft van alle respondenten vindt de uniformdracht noodzakelijk, omdat het publiek hen op straat moet kunnen herkennen, en ongeveer een vijfde verklaart dat het uniform gezag en prestige verleent. Bij de beginnersgroep was echter meer dan een kwart van de adspiranten van mening dat het uniform de politie karakteriseert als een heel bijzondere groep met zeer speciale rechten, en ook verplichtingen. Dit percentage zakt bij afvallers en eindejaars tot 12% ten gunste van de "herkennings"functie van het uniform. Het komt ons voor dat - naast de onvermijdelijke gewenning aan het uniform - de opleiding van invloed is geweest op deze verschuiving. Met name de nadruk die gelegd wordt op het zich strict houden aan de bevoegdheden, als ook op de grenzen van die bevoegdheden, zouden een verklaring kunnen vormen voor de verschuiving in motivering van het "bijzondere in de politiefunctie" naar de "herkenning door het publiek". Met andere woorden, indien het uniform voor beginnende adspiranten nog wellicht een speciale attractie vormt, dan blijkt aan het eind van de opleiding en ook bij het afbreken daarvan de dracht van het uniform in een meer functioneel kader geplaatst te worden.

2.2. Gemeentepolitie versus Rijkspolitie

In hoeverre heeft men in eerste instantie voor de gemeentepolitie, dan wel voor de Rijkspolitie gekozen? Gemiddeld zo'n 15% meer adspiranten heeft eerst voor de Rijkspolitie gekozen dan er tenslotte tot dit korps werden toegelaten (bijlage 3, tabel 4). Hoe dit te verklaren valt, is niet geheel duidelijk, omdat onbekend is in hoeverre de adspiranten op de hoogte zijn van factoren als de omvang van de korpsen Rijkspolitie en gemeentepolitie, als ook de opnamecapaciteit van de verschillende scholen. Wel zou men met enig voorbehoud kunnen stellen, dat in beginsel ongeveer evenveel adspiranten zich aangetrokken voelen tot gemeente- en Rijkspolitie. Dit zou voor wat de beginners betreft onder andere kunnen blijken uit het feit dat 7% van hen uitsluitend als motivering voor de keuze voor gemeentepolitie opgaf dat men gemakkelijker bij de gemeente- dan bij de Rijkspolitie binnenkomt. Waarom verkiest men het ene korps dan wel het andere? Het aantrekkelijke van de gemeentepolitie zit voor meer dan de helft der beginners en afvallers in de vaste standplaats en voor ongeveer een vijfde in het stedelijk karakter van de werkomgeving. De Rijkspolitie wordt verkozen, omdat ze op het platteland werkt en omdat het werk als afwisselender en als meer all-round beschouwd wordt; bovendien vond nog eens zo'n 14% de verplaatsingsmogelijkheden een aantrekkelijke factor (bijlage 3, tabel 5).

Bekijkt men de motivering van de eindejaars, dan blijkt uit de antwoorden dat deze groep meer ouderen bevat: in de stad verkiest men een vaste standplaats, terwijl men bij de Rijkspolitie eveneens de nadruk legt op de woonomgeving; ook hecht men daar meer belang aan het werken in de natuur en aan de zelfstandigheid in de taakuitoefening.

2.3. De rol van de familie

Een andere factor die van belang kan zijn voor de keuze van het beroep is de houding van de ouders of vrouw (verloofde) in dit opzicht. Staan zij er achter, beïnvloeden ze de aspirant of werken ze hem tegen?

Kijken wij naar wat de beginners opgeven (bijlage 3, tabel 6) dan blijkt zo'n 80% van alle vaders, moeders en verloofdes het helemaal met de beroepskeuze van de aspirant eens te zijn. Slechts een heel klein percentage was het met de keuze niet eens. In dit opzicht zien we vrij opvallende verschillen optreden voor wat de afvallersgroep betreft: 12% van de vaders van de afvallers had geen oordeel of was het niet met de beroepskeuze van zijn zoon/dochter eens tegen slechts 3,5% van de vaders van de beginnersgroep.

In tegenstelling tot wat wellicht verwacht werd zijn de verschillen tussen de moeders van beide groepen het geringst. Daarentegen bestaan er aanzienlijke verschillen in de wijze waarop verloofdes/vrouwen tegenover de beroepskeuze staan: van de afvallersgroep gaf bijna een kwart op dat hun verloofde/vrouw geen oordeel had of het er niet mee eens was, terwijl nogmaals 22,5% verklaarde dat zij het er "tamelijk" mee eens was, bij de beginnersgroep waren deze percentages slechts 6,5% en 14%. Wellicht zijn we ook hier een betekenisvolle factor op het spoor gekomen die mede verantwoordelijk is voor het mislukken van bepaalde kandidaten. Overigens verklaarden zo'n 97% van beide groepen dat ouders of verloofdes geen druk op hen hadden uitgeoefend, maar de beslissing aan henzelf hadden overgelaten. Familie bij de politie heeft ongeveer een derde van beginners en eindejaars en een kwart van de afvallers. Binnen deze subgroepen bleek van iets minder dan de helft het familielid tot het gezin te behoren (vader, broer) en voor iets meer dan de helft tot de verdere familie (oom, neef, schoonfamilie). Dit zijn hoge percentages en zij wettigen de uitspraak dat evenals er artsenfamilies of notarisfamilies voorkomen, er ook duidelijk politiefamilies bestaan. In dergelijke families wordt de keuze van het beroep dikwijls als iets vanzelfsprekends beschouwd zonder dat er van directe, bewuste beïnvloeding sprake hoeft te zijn.

Naast familie kunnen ook iemands vrienden of kennissen de beroepskeuze mede bepalen. En ook in dit opzicht springen adspirant-politieambtenaren eruit: 62% van de beginners, en ongeveer de helft van eindejaars en afvallers zeggen kennissen bij de politie te hebben. Nu zou men voor de eindejaars kunnen stellen dat deze kennissenkring het gevolg is van hun contacten met de politiewereld, maar dit geldt niet voor de beginners- en afvallersgroep. Wel bestaat er waarschijnlijk verband tussen het feit dat men familie bij de politie heeft en het feit dat de kennissenkring eveneens politiemensen telt.

Nagezocht is, of er soms verband bestaat tussen het bezit van familie of kennissen bij de politie en variabelen als geslacht, leeftijd, politieschool, sociale klasse of opleiding, teneinde eventueel bestaande samenhangen op te sporen. Dit blijkt echter niet het geval te zijn. Evenmin werd een verband geconstateerd tussen de factor familie of kennissen bij de politie, en de mening en motivering met betrekking tot de dracht van het uniform.

2.4. Motivering voor de keuze van het politieberoep

Tenslotte kan men natuurlijk ook de aspiranten vragen wat hen in het politieberoep aantrekt. Wij hebben zeven factoren uitgekozen, die veelvuldig voorkomen in eerder - meest Amerikaans - uitgevoerd onderzoek. Deze vraag is zowel aan beginners als aan eindejaars gesteld. Een opvallende uitkomst is de grote overeenstemming in beroepsmotivering tussen de groepen. Hieronder ziet men de rangordening zoals die door de verschillende groepen is aangebracht.

TABEL 1. Motivering voor de beroepskeuze

Beginners	Afvallers	Eindejaars	Praktijkers
1. Afwisselend werk	2	1	1
2. Werken met mensen	4	2	2
3. Zekerheid van het beroep	3	4	4
4. Zelfstandig werken	1	3	3
5. Veel buiten werken	5	5	6
6. Goede betaling	6	6	5
7. Avontuurlijk werk	7	7	7

Vergelijkt men de groepen dan valt onmiddellijk de overeenkomst op tussen beginners en eindejaars: de laatste groep geeft alleen een iets hogere prioriteit aan zelfstandigheid in de beroepsuitoefening boven de zekerheid van een ambtelijke functie. Ook tussen eindejaars en praktijkers zijn nauwelijks verschuivingen te constateren. De afvallers wijken nog het meest af: zij geven de zelfstandigheid de hoogste prioriteit en daarna het afwisselende werk. Toch worden door allen dezelfde 4 eigenschappen als eerste genoemd: afwisselend werk, werken met mensen, zelfstandigheid en zekerheid van het beroep. Het avontuurlijke van het beroep - in wervingsadvertenties nogal eens benadrukt - komt eerst op de laatste plaats, terwijl ook de goede betaling als minder belangrijk wordt vermeld.

Al met al zou men kunnen concluderen dat de aspiranten een realistische kijk op het beroep hebben.

Dit is vooral verrassend voor wat de beginners betreft. Zij lijken duidelijk verschil te maken tussen het afwisselende en het avontuurlijke in het politiewerk, waarbij de ene factor de hoogste en de andere de laatste prioriteit heeft als motivering voor de beroepskeuze. Wellicht hebben ook de voorlichting en de sollicitatiegesprekken in dit opzicht tot die reële kijk op het beroep bijgedragen. Ook de tweede genoemde factor komt geheel overeen met de werkelijkheid, zoals die uit het observatie-onderzoek naar voren is gekomen, terwijl dat ook het geval is voor wat de derde factor betreft.

2.5. Motivering en achtergrondvariabelen

Voor een aantal variabelen is nagezocht of bepaalde subgroepen soms met elkaar verschillen in rangordening. Zo vonden we bijvoorbeeld dat meisjes gemiddeld een wat hogere prioriteit geven aan het werken met mensen dan hun mannelijke collega's. Ook constateerden we een verband met leeftijd: de J.C.-ers legden wat meer nadruk op de afwisselendheid en avontuurlijkheid van het beroep dan de O.C.-ers, terwijl deze laatsten een zelfstandige taakuitoefening belangrijker vonden.

Sociale klasse en het bezit van familie bij de politie toonden geen enkel effect op de prioriteitenstelling. Dit was echter wel het geval voor wat de opleiding betreft: zij die beroepsonderwijs gevolgd hadden, geven een hogere prioriteit aan "goede betaling" als motivering dan de Mavo- en Havo-opgeleiden. Hierbij speelt waarschijnlijk weer het verschil in leeftijd tussen beide categorieën een rol, evenals het feit dat de eerste groep in meerderheid al aan het arbeidsproces heeft deelgenomen.

Met betrekking tot de aanzet tot het beroep en de verkregen voorlichting werd geen verschil tussen de opleidingen vastgesteld.

Wat de motivatie van de beroepskeuze betreft, kwamen wel enkele verschillen aan het licht, die enerzijds lijken samen te hangen met de verschillende werkomstandigheden bij Rijks- en gemeentepolitie en anderzijds ook met leeftijd. Zo geven de adspiranten van de gemeentepolitie-opleidingsscholen wat hogere prioriteit aan de zekerheid van het beroep en de goede betaling, terwijl de Rijkspolitie-kandidaten de avontuurlijkheid en het veel buiten werken wat meer benadrukken.

3. Samenvatting

Van de beginnersgroep stapte een groter percentage onmiddellijk na de vooropleiding naar de politieschool dan van de afvallers en de eindejaars.

De meesten van hen die niet vanuit de middelbare school meteen naar de politie-school overstapten, hebben reeds een ander beroep uitgeoefend. Voor een vijfde van de beginners en eindejaars was dit een geüniformeerd beroep. Afvallers waren overwegend werkzaam als handarbeider en in de verkoop/administratieve sector.

Praktisch alle adspiranten kregen beroepsvoorlichting. De helft van hen kreeg die informatie ook van familie of kennissen. Het merendeel van de beginners had een jaar of langer geleden het besluit genomen het politievak te kiezen. Voor 90% van de adspiranten vormde dit beroep de eerste keus. Als tweede keus werd door een derde een ander geüniformeerd beroep gekozen. Gebleken is dat voor het merendeel van de kandidaten de beroepskeuze een ruimschoots van te voren en weloverwogen beslissing vormde, hoewel dit bij afvallers wat minder het geval bleek.

Het uniform lijkt voor deze groep mensen een bepaalde aantrekkingskracht te hebben. Dit bleek met name bij de beginners: voor meer dan een kwart betekende het uniform dat ze tot een zeer speciale groep behoorden. Bij de eindejaars bleek deze motivering als belangrijkste - waarschijnlijk onder invloed van de opleiding - sterk afgenomen te zijn, ten gunste van de herkenning-functie van het uniform. Drie maal zoveel afvallers als beginners vonden de uniformdracht echter niet noodzakelijk.

Voorkeur voor de gemeentepolitie hangt samen met het stedelijk karakter van de werkomgeving en de vaste standplaats; voorkeur voor de Rijkspolitie houdt verband met de landelijke werkomgeving, grotere verplaatsingsmogelijkheden en meer afwisselend werk. O.C.-ers leggen grotere nadruk op de woonomgeving en de zelfstandigheid in de beroepsuitoefening dan J.C.-ers.

Een derde van beginners en eindejaars, maar een kwart van de afvallers heeft familie bij de politie. Ofschoon niet uit te maken valt of het hier eventueel ook om een selectie criterium gaat, werkt deze factor het ontstaan van "politiefamilies" in de hand. Dat de kandidaten uit een politiemilieu komen, blijkt ook nog uit het feit dat ongeveer de helft van hen kennissen bij de politie heeft.

Deze omstandigheden zouden ertoe kunnen bijdragen dat beginnende politie-adspiranten een vrij realistisch beeld hebben van hun toekomstig beroep. Dit blijkt namelijk uit de beroepmotivatie, waarbij gevraagd werd zeven mogelijk aantrekkelijke kanten van het beroep te rangschikken. De resultaten van zowel beginners als eindejaars vertoonden een opvallende gelijkenis.

Ook bij de praktijkers is deze motivatie praktisch niet veranderd. Beide groepen noemden als belangrijkste elementen: afwisselend werk, werken met mensen, zekerheid in het beroep en zelfstandigheid in de taakuitoefening. Avontuurlijkheid van het beroep kwam pas op de laatste plaats. De conclusie lijkt dan ook gerechtvaardigd dat adspiranten die nog met de opleiding moeten aanvangen, toch reeds een vrij reëel beeld hebben van de hoofdelementen die bij de politietaak een rol spelen. De motivatie voor het beroep blijkt realistisch en nuchter, en wordt door opleiding en praktijk nauwelijks gewijzigd.

De door ons onderzochte afvallers vormen hier toch een wat afwijkende groep: zij krijgen duidelijk minder steun van de achterban bij hun beroepskeuze, met name van vader en verloofde. Deze beroepskeuze is gemiddeld ook van wat recentere datum dan bij de andere adspiranten. Tenslotte is hun motiveringsrangorde ook enigermate afwijkend van die van de andere onderzoeksgroepen. Het ziet er naar uit dat het gebrek aan steun van de achterban een ongunstige factor vormt voor het welslagen van de opleiding.

IV. DE OPLEIDING - VERWACHTINGEN EN BEVINDINGEN

In dit hoofdstuk komen verschillende punten aan de orde waarbij we steeds met elkaar willen confronteren: de verwachtingen van hen die de opleiding nog moeten starten met de opvattingen en bevindingen van hen die de opleiding voltooid dan wel afgebroken hebben, en eveneens met het oordeel van hen die al enige tijd in de praktijk werkzaam zijn. Hierdoor hopen we tot een bepaalde evaluatie van de opleiding te komen van diegene die deze moeten ondergaan. Vooral de mening van de praktijkers is zeer belangrijk: de doelstelling van het globale onderzoek is immers de relatie te onderzoeken van de primaire politieopleiding met de politiepraktijk. Het hoofdstuk zal drie hoofdbestanddelen omvatten. Ten eerste wordt gekeken naar de inhoud van de opleiding: aan welke onderdelen van de opleiding hechten aspiranten veel belang, en hoeveel aandacht besteedt de opleiding daaraan. Ten tweede pogen we meer inzicht te krijgen in de vorm waarin de opleiding gegoten wordt en het opleidingsklimaat: het internaat, medeleerlingen, docenten, het studeren. En tenslotte besteden we aandacht aan speciale opvattingen en wensen ten aanzien van de opleiding.

1. Inhoud van de opleiding

Met betrekking tot de opleiding is een lijst samengesteld van 27 verschillende onderwijsaspecten, waarover in totaal vier soorten vragen zijn gesteld. Ten eerste is aan alle aspiranten verzocht aan te geven hoe belangrijk zij de 27 deelaspecten vinden, en daaraan werd dan de vraag gekoppeld of zij van mening zijn dat de school hieraan veel, matig of weinig aandacht besteedt. Een overzicht van de vergelijking beginners-eindejaars en afvallers-eindejaars vindt men in de tabellen 7 en 8 van bijlage 3. Hiernaast is aan de praktijkers gevraagd of zij na effectief contact met de politiepraktijk van oordeel zijn dat aan bepaalde aspecten van de opleiding te veel, voldoende, dan wel te weinig aandacht werd besteed. Tenslotte zijn eindejaars en praktijkers weer vergeleken op hun antwoorden op de vraag waar deze aspecten het beste aangeleerd zouden kunnen worden: op school, tijdens de mentorbegeleiding of gewoon in de praktijk.

1.1. Kennis van de wet

Wat weteskennis betreft, is er grote overeenstemming tussen de groepen op één uitzondering na: de eindejaars vinden staatsinrichting en burgerlijk recht veel minder belangrijk dan beginners en afvallers, en gezien deze geringe belangstelling, is meer dan de helft van de eindejaars van mening dat de opleiding er (te) veel aandacht aan besteedt. Hetzelfde geldt voor bijzondere wetten, waar men ook van mening lijkt dat er te veel aandacht aan wordt besteed in verhouding tot het belang van het onderdeel. Deze resultaten hangen waarschijnlijk samen met het verwachtingspatroon omtrent de toekomstige werkzaamheden. Afvallers en eindejaars verschillen in dit opzicht niet van elkaar.

Bekijken we nu de meningen van de afgestudeerde surveillanten in het licht van hun praktijkervaring dan zien we nauwelijks enige verschuiving optreden.

Geheel hiermee in overeenstemming zijn de antwoorden op de vraag over de mate van aandacht die de school aan deze onderdelen besteedt: aan staatsinrichting en burgerlijk recht wordt volgens meer dan een derde der praktijkers te veel aandacht geschonken, terwijl een kwart vindt dat dit ook het geval is voor bijzondere wetten. De aandacht besteed aan strafrecht en strafvordering wordt algemeen voldoende geacht. Het enige onderdeel dat méér aandacht zou verdienen is volgens een kwart van deze groep verkeersrecht en verkeerskunde. Kennelijk worden in dit opzicht tekorten gevoeld.

Waar moeten deze onderdelen vooral aangeleerd worden naar de mening van eindejaars en praktijkers? Verreweg de meesten vinden dat dit op school moet gebeuren, hoewel ook op dit gebied van enige verschuiving sprake is naar de mentorbegeleiding.

Interessanter is dat significant meer praktijkers van oordeel zijn dat verkeersrecht en verkeerskunde juist op school geleerd moeten worden. Deze uitkomst is consistent met de hierboven genoemde bevinding dat men hier tekorten heeft geconstateerd (zie bijlage 3, tabel 9).

1.2. Algemene kennisaspecten

Hierna werd de mening gevraagd over een aantal meer algemene kennisaspecten. Alle groepen vinden kennis van de Nederlandse taal even belangrijk. De helft van de eindejaars is echter van oordeel dat hier matig tot weinig aandacht aan wordt gegeven. Dit is ook de mening van de afvallers, die in zoverre van

de eindejaars verschillen dat ze Nederlandse taal nog belangrijker vinden. Dit houdt wellicht verband met de specifieke moeilijkheden die zij op dit terrein ontmoeten. Van het nut van vreemde talen waren beginners, afvallers en eindejaars niet overtuigd, maar deze mening verandert sterk wanneer zij met de praktijk te maken krijgen: dan stijgt het percentage van hen die deze kennis belangrijk vinden van een derde tot ongeveer de helft. Ongeveer twee maal zoveel afvallers als eindejaars vinden dat de school weinig aandacht schenkt aan de organisatie van de politie en aan kennis van onderzoekstechnieken. Met dit laatste zijn de praktijkers het eens: een derde vindt die aandacht te weinig; maar wat de organisatie van de politie betreft is een derde van mening dat hieraan te veel aandacht is besteed. Aan kennis van de Nederlandse taal wordt slechts volgens 15% te weinig aandacht besteed; dit percentage wordt 93% voor wat vreemde talen betreft. Al deze gegevens moeten worden geïnterpreteerd in het licht van gepercipieerde problemen: zo hebben we reeds gewezen op duidelijke leer-moeilijkheden bij de afvallersgroep; en ook de praktijkers lijken op bepaalde problemen te stuiten bij het uitoefenen van de nieuwe taak. Hoewel de meerderheid van de eindejaars van mening is dat al deze onderdelen op de school aangeleerd moeten worden, zijn de praktijkers nog sterker deze mening toegedaan: met name waar het kennis van onderzoekstechnieken en van vreemde talen betreft zoekt men het in nog grotere mate bij de school.

1.3. Maatschappelijke achtergrondkennis

Hoe staat het met het volgende gedeelte van de lijst, dat betrekking heeft op achtergrondkennis van maatschappelijke en psychologische problemen, en met kennis over hulpverleningsinstanties?

Beginners, eindejaars en afvallers vinden deze onderdelen duidelijk minder belangrijk dat de vorige. Vooral wat kennis van sociale hulpverleningsinstanties betreft, is slechts een vijfde van mening dat deze kennis belangrijk is, en meer dan een vijfde vindt dit onbelangrijk. Toch treden er verschillen op tussen beginners en eindejaars met die verstande dat eindejaars kennis van maatschappelijke en psychologische problemen nog onbelangrijker vinden dan beginners. Ook de afvallersgroep oordeelt kennis van technische hulpverleningsinstanties aanzienlijk belangrijker dan de eindejaars (57% tegen 31,5%). Interessanter is wel dat de eindejaars eenmaal in de praktijk beland hun mening verregaand herzien: vergeleken

met hun standpunt aan het eind van de opleiding zijn veel meer van hen nu van mening dat kennis van maatschappelijke problemen, en kennis van hulpverlenende instanties (technisch en sociaal) belangrijk zijn (69% tegen 57% en 31% tegen 21%).

Vraagt men nu naar de meningen over het lespakket dan verwacht van de beginners een kwart dat aan kennis van maatschappelijke en psychologische problemen en aan kennis van hulpverleningsinstanties weinig of geen aandacht zal worden besteed, en ongeveer de helft meent dat dit het geval zal zijn voor wat sociale hulpverlening betreft. Van de eindejaars verklaart zo'n 60 à 80% dat de opleiding hier niets aan doet. Alleen aan kennis van technische hulpverlenende instanties (G.G.D., brandweer, gem. reiniging e.d.) wordt volgens hen wat meer aandacht besteed. De afvallers wijken van de eindejaars af doordat zij praktisch allen van mening zijn dat de opleiding aan deze aspecten weinig aandacht schenkt. Van belang is echter vooral de mening van de praktijkers. Iets meer dan de helft vindt dat er onvoldoende aandacht aan kennis van technische hulpverlening is besteed.

Ook vindt slechts iets meer dan een derde de aandacht besteed aan sociale hulpverlening voldoende, terwijl nog maar een kwart van oordeel was dat er voldoende aandacht besteed werd aan kennis van maatschappelijke en psychologische problemen. Anders gezegd: meer dan 70% is van mening dat aan deze aspecten te weinig aandacht werd geschonken en hiervan noteerde een derde zelfs "veel te weinig aandacht".

Nu is het wel zo dat de eindejaars eenmaal in de praktijk, verdeeld zijn gebleven over de vraag of kennis van maatschappelijke en psychologische problemen op school dan wel in de praktijk aangeleerd dient te worden: de helft verkiest de school, een derde ziet de praktijk als leermeester en de rest de mentor. Waarbij de vraag aan de orde komt wat de mentor hieraan doet. Ook deze antwoorden zijn belangwekkend. De mentor besteedt volgens 78% van de praktijkers voldoende aandacht aan kennis van technische hulpverlenende instanties, maar dit lijkt vrijwel het enige terrein te zijn waar duidelijk aandacht aan besteed wordt. De aandacht die aan kennis van maatschappelijke en psychologische problemen en aan sociale hulpverlening besteed werd vindt de helft van deze proefpersonen te weinig, zodat de opleiding hen ook hier in de kou laat staan.

1.4. Beheersing van technische vaardigheden

De volgende 7 onderdelen hebben alle betrekking op technische vaardigheden. De overgrote meerderheid vindt praktisch al deze aspecten belangrijk, in het bijzonder lichamelijke conditietraining, zelfverdedigingssporten, E.H.B.O. en zwemmen, maar ook het halen van het rijbewijs en het opstellen van rapporten en P.V.'s. Een uitzondering vormt typen, dat door de helft van de groepen als slechts van matig belang wordt beschouwd.

Een opmerkelijk verschil in mening betreft het onderdeel "opstellen van mutaties, P.V.'s, rapporten": dit is namelijk het enige aspect van de opleiding dat door de eindexaminandi belangrijker wordt gevonden dan door beginners en afvallers, terwijl alle overige verschillen in de mate waarin men bepaalde onderdelen van belang acht in de andere richting gaan. Waarschijnlijk is de mening van de eindejaars op dit punt door de opleidingservaring beïnvloed, terwijl de afvallers dit aspect wellicht onderschatten. Overigens zien we hier ook weer een "correctie" door de praktijkervaring. Zo beoordelen praktijkers lichamelijke conditietraining als minder belangrijk dan op het moment dat zij de school verlieten, terwijl zij het halen van een rijbewijs en typen aanzienlijk belangrijker zijn gaan vinden. Hoe staat het nu met de aandacht die de opleiding aan al deze vaardigheden schenkt?

Met uitzondering van het opstellen van rapporten en P.V.'s en typen blijkt uit de antwoorden van beide groepen dat de verwachtingen van de beginners veel hoger zijn gespannen dan - naar de mening van de eindejaars - de werkelijkheid wettigt. Met name waar het zelfverdediging, gebruik van wapenstok en schieten, E.H.B.O. en het halen van het rijbewijs betreft, is een aanzienlijk deel van de eindejaars (een derde tot de helft) van oordeel dat de opleiding hier maar matig aandacht aan besteedt. Wat het halen van het rijbewijs en typen betreft oordelen de afvallers nog ongunstiger dan de eindejaars.

Bezien we het oordeel van de praktijkers dan blijken deze alleen onverdeeld tevreden te zijn over de aandacht die op de school besteed werd aan lichamelijke conditietraining en aan E.H.B.O. en reddend zwemmen. Het ontevredenst was men over de aandacht besteed aan het gebruik van wapenstok en schieten: weinig was gedaan aan het halen van het rijbewijs, typen en het opstellen van mutaties en P.V.'s. Deze kritiek is van belang omdat 85% tot 98% eveneens

van mening is dat al deze vaardigheden op de school aangeleerd dienen te worden. En in dit opzicht is hun mening in de praktijk nog stilliger geworden dan toen zij aan het eind van hun schoolloopbaan stonden.

Ruim twee derde van deze groep vindt overigens wel dat de mentor aan deze vaardigheden voldoende aandacht schenkt. Voor wat typen en het opstellen van rapporten betreft stijgt dit percentage tot 77% en 89,5%, hetgeen er op zou duiden dat de mentor in dit opzicht zijn taak op juiste wijze vervult. Alleen wat wapenstok en schieten en zelfverdediging betreft bestaan wat meer reserves: zo'n 40% oordeelt dat hier ook weer te weinig aandacht aan wordt besteed. Er blijkt een zekere onvrede te bestaan over hetgeen de opleiding doet aan deze belangrijk geachte opleidingsaspecten. En dit te meer omdat de duidelijke mening overheerst dat hier allereerst een taak voor de opleidingsscholen ligt.

1.5. Contacten politie - burgerij

De 4 nu volgende onderdelen hebben betrekking op de contacten van de politie met de bevolking: praktisch optreden (staande houden, ondervragen, bekeuren e.d.), contacten kunnen leggen, het hanteren van geweld en van conflicten. In dit opzicht zijn allen het er wel over eens dat het om belangrijke zaken gaat.

Alweer treden aanzienlijke verschillen op tussen de verwachtingen van de beginners met betrekking tot de aandacht die de opleiding aan deze aspecten zal schenken, en de feitelijke situatie zoals die door de eindejaars wordt ervaren.

Volgens de eindejaars wordt alleen aan het praktisch politieoptreden veel aandacht besteed. Aan de andere aspecten wordt matig tot weinig aandacht gegeven, vooral wat het hanteren van conflicten betreft.

Opvallend is dat de afvallers veel ontevredener zijn dan de eindejaars met betrekking tot de aandacht die aan het praktisch politieoptreden wordt gewijd: een derde vindt deze matig, een vijfde zelfs te weinig. Het komt ons voor dat de afvallersgroep door hun problemen met de theoretische kennisverwerving, zich extra enthousiast werpt op de praktische vakken. De naar hun mening beperkte plaats die deze vakken in de totale opleiding innemen is een mogelijke oorzaak voor frustraties op dit gebied. Toch worden deze frustraties gedeeld door hen die nu al geruime tijd in de praktijk werkzaam zijn: minder dan de helft vindt de aandacht die op de school

aan het praktisch politieoptreden geschonken werd voldoende, 55,5% is van oordeel dat er te weinig aan gedaan werd. Wat het leggen van contacten en het hanteren van geweld betreft loopt dit percentage op tot 70%, en met betrekking tot het hanteren van conflicten bereikt het zelfs 86,5%.

Vindt men dat deze aspecten wel tot de taak van de school behoren? Iets minder dan de helft antwoordt bevestigend voor wat praktisch politieoptreden en het hanteren van geweld betreft, hetgeen een lichte toename betekent vergeleken met hun standpunt aan het eind van de opleiding. Dit geldt ook voor het hanteren van conflicten waar nu twee maal zoveel proefpersonen hier een taak voor de school zien (21% tegen 11,5%).

Toch vindt ongeveer tweederde van de praktijkers dat contacten leggen en contacten hanteren door de mentor of gewoon in de praktijk aangeleerd dienen te worden; 75% tot 85% is van mening dat de mentor aan deze aspecten voldoende aandacht schenkt.

Men heeft hier een enigszins analoog effect als bij die onderdelen die op kennis van maatschappelijke problemen en hulpverlening betrekking hebben: velen zien hier niet allereerst een taak voor de school, maar menen toch dat de school er te weinig aandacht aan besteedt. Een werkelijk verschil tussen deze twee deelgebieden betreft echter het belang dat men er aan toekent: men is overwegend van mening dat het politieoptreden tegenover de bevolking en het hanteren van geweld en conflicten belangrijke zaken zijn, terwijl men maatschappelijke achtergrondkennis van minder belang acht voor de politie. Hieraan dient echter toegevoegd dat onder invloed van de praktijkervaring het eerste deelgebied duidelijk aan belang gewonnen heeft. Dit geldt ook voor het hanteren van conflicten dat, eenmaal in de praktijk, als veel belangrijker ervaren wordt dan aan het einde van de studie (73,5% tegen 60,5%).

1.6. Houdingen met betrekking tot de beroepsuitoefening

Tenslotte nog enkele aspecten die betrekking hebben op bepaalde houdingen van de politieambtenaar in zijn beroepsuitoefening, zoals het stipt navolgen van wetten en regels, respect voor superieuren, zelfstandigheid en een correct uiterlijk.

Eindejaars vinden het stipt navolgen van wetten en regels, maar vooral het respect voor superieuren van aanzienlijk minder belang dan de beginners. Eenmaal in de praktijk vindt men deze zaken nog onbelangrijker.

Wat doet de school aan deze houdingsaspecten? Het overgrote deel van de beginners verwacht al weer dat dit veel zal zijn. Maar naar de mening van de eindejaars besteedt de school alleen veel aandacht aan het aspect van het correcte uiterlijk en optreden. Bijna de helft verklaart dat er aan respect voor superieuren en aan initiatiefrijk optreden slechts matige aandacht wordt besteed, en een derde vindt dit ook het geval voor wat het stipt navolgen van wetten en regels betreft.

Maar in het licht van de praktijkervaring is het oordeel gewijzigd. Het meest tevreden is men over de aandacht die geschonken werd aan het navolgen van wetten, verordeningen e.d.: 82,5% vond die aandacht juist goed. Ongeveer hetzelfde percentage geldt voor de aandacht besteed aan correct optreden en net uiterlijk (78,5%) hoewel het voor een vijfde wat te veel van het goede was.

Ontevredenheid kwam tot uiting met betrekking tot gehoorzaamheid aan superieuren en het zelfstandig kunnen optreden: 40% van de respondenten vond dat aan het eerste te veel, en aan het tweede te weinig aandacht werd besteed. Nu is men in meerderheid (+ 60%) wel van oordeel dat deze onderdelen op school aangeleerd dienen te worden, met uitzondering van initiatief tonen en zelfstandig kunnen optreden, dat beter in de praktijk aangeleerd zou kunnen worden. Over de hele linie is men in dit opzicht tevreden met de steun van de mentor: zo'n 90% is van mening dat de mentor hieraan voldoende aandacht besteedt.

1.7. Samenvatting

Gezien de veelheid van resultaten in dit hoofdstuk, zullen we terwille van de duidelijkheid een korte samenvatting geven van de gegevens die betrekking hebben op het onderwijspakket.

Kennis van de wetten wordt door alle onderzochten zeer belangrijk gevonden en bovendien vindt men dat deze onderdelen in de eerste plaats op school aangeleerd dienen te worden. Eenmaal in de praktijk beland zijn agenten en wachtmeesters van mening dat aan staatsinrichting en burgerlijk recht, evenals aan bijzondere wetten minder aandacht besteed zou kunnen worden terwijl aan verkeersrecht en verkeerskunde juist meer aandacht geschonken zou moeten worden.

Wat de meer *praktische kennisaspecten* betreft, ook daar is men van mening dat deze op school aangeleerd moeten worden. Volgens de praktijkers wordt

aan kennis van onderzoekstechnieken en vreemde talen te weinig, en aan de organisatie van de politie te veel aandacht besteed.

Het leveren van *kennis van maatschappelijke achtergronden* wordt door de helft van de praktijkers, en *kennis van hulpverlening* door een derde van hen primair als een taak van de school beschouwd. Opvallend is echter dat twee derde tot drie kwart van hen toch van oordeel is dat de school aan deze aspecten te weinig aandacht besteedt. Slechts in het geval van technische hulpverlening is dit iets minder. Deze uitkomst moet wellicht geïnterpreteerd worden in het licht van het feit, dat de praktijkers deze onderdelen duidelijk belangrijker zijn gaan vinden nu ze eenmaal in de praktijk staan.

Een groot aantal *technische vaardigheden* wordt algemeen als belangrijk gepercipieerd. De politiepraktijk toont evenwel aan dat lichamelijke conditietraining minder belangrijk is dan het halen van een rijbewijs en het typen. Praktijkers zijn dan ook van mening dat aan deze beide onderdelen te weinig aandacht is besteed. Maar zij zijn over de hele linie minder tevreden: ook aan het opstellen van mutaties, zelfverdedigingstechnieken, en vooral aan het gebruik van wapenstok en schieten werd naar hun mening te weinig gedaan. Deze kritiek komt des te harder aan, daar zij praktisch unaniem van mening zijn dat al deze vaardigheden op school aangeleerd dienen te worden.

Wat enkele aspecten van de *contacten politie-burgerij* betreft, zijn met name de afvallers van mening dat er niet voldoende aandacht wordt besteed aan P.P.O., hoewel ook meer dan de helft van de praktijkers deze mening is toegedaan. Zeer ontevreden is men echter over de aandacht die werd geschonken aan het contacten leggen met burgers, het hanteren van geweld en het oplossen van conflicten. Vooral dit laatste wordt door de praktijkers als nog belangrijker ervaren dan op het moment dat zij de opleiding afsloten.

Tenslotte waren enkele *beroepsattitudes* vermeld. Over het algemeen oordelen praktijkers deze 4 dimensies als minder belangrijk dan toen zij de school verlieten. Aan gehoorzaamheid aan superieuren en aan correct uiterlijk werd naar hun mening eerder te veel aandacht besteed, terwijl dit wat betreft initiatief en zelfstandigheid veeleer te weinig was. Van dit laatste is men overigens van oordeel dat het eerder door mentor of praktijkervaring aangeleerd zou kunnen worden dan door de school.

2. De opleidingssituatie

De opleiding omvat in feite meer dan alleen de inhoud van het lespakket. Zij vindt plaats in de context van het schoolgebeuren, waarvan een socialiserende invloed uitgaat. Met name het internaat kan de groepssolidariteit versterken, maar ook de adspiranten als speciale groep apart zetten, daardoor het isolement ten opzichte van de burgerij vergroten, en de uitgroei naar volwassenheid belemmeren. Andere belangrijke zaken in dit verband zijn de verplichte studie, de discipline, de verhouding met docenten en met medeleerlingen. Al deze aspecten zullen nu aan de orde komen.

2.1. Het internaat

Precies 80% van de beginners vindt het belangrijk de opleiding in internaatsverband door te brengen, en een derde hiervan vindt het zelfs zeer belangrijk; slechts 4% staat er negatief tegenover. Dit ligt duidelijk anders bij de eindejaars. Hoewel de helft van hen nog van mening is dat het internaatsleven een belangrijke zaak is, vindt 36,5% het maar matig en 14% zelfs onbelangrijk, terwijl de afvallers nog wat negatiever in hun oordeel waren (zie bijlage 3, tabel 10).

Welke voordelen ziet men in het internaatsleven? Twee hoofdmotieven springen er uit: het goed leren samenwerken met toekomstige collega's en het belang voor de studie. Het eerste argument werd door zo'n 60% van de respondenten genoemd. Het tweede argument werd in sterkere mate benadrukt door de afvallers. Verder werd nog naar voren gebracht: het reeds verkeren in een politiesfeer, en het zelfstandig worden.

Tweederde van de adspiranten vermeldde als aan het internaat verbonden nadelen drie hoofdargumenten. Als grootste bezwaar werd gevoeld het weg zijn uit het gezin (gezin van oorsprong of zelfgevoemd gezin). Hiernaast werd genoemd het gebrek aan privacy; en tenslotte de strakke reglementering die het internaatsleven kenmerkt.

Daarnaast wezen sommigen op het afgezonderde karakter van de internaatssituatie, terwijl anderen van mening waren dat het internaat juist van de studie afleidde, en dat men er niet zelfstandig van werd.

2.2. Het studeren

De eerste vraag die in dit verband gesteld werd had betrekking op de zwaarte van de opleiding. Hoe percipieert men dit aan het begin van de opleiding en vervolgens als de opleiding praktisch is voltooid?

Van de beginners verwacht 41% dat de opleiding zeer zwaar en 57% dat deze tamelijk zwaar zal zijn; niemand verwacht dat de opleiding niet zo zwaar zal blijken.

Beziet men nu het oordeel van de eindejaars dan lijkt de studie toch wel meegevallen: slechts 17,5% heeft de studie zeer zwaar gevonden, 62% vond deze tamelijk zwaar, en een vijfde ging de studie gemakkelijk af. Er is in dit opzicht enig verschil tussen de adspiranten van de Rijkspolitie en die van de gemeentepolitie: gemiddeld vonden de eersten de studie minder zwaar dan de laatsten. Zoals verwacht wijkt de opvatting van de afvallers hier duidelijk van af; 28% vond de studie zeer zwaar en 57% tamelijk zwaar. Slechts 5% sprak over "niet zo zwaar".

Bezien tegen de achtergrond van de verwachtingen omtrent de zwaarte van de studie, die wellicht beïnvloed zijn door de voorlichting, zal het geen verbazing wekken dat de meeste adspiranten verplichte studie noodzakelijk vinden: de meerderheid van hen is deze mening toegedaan. Er is een verband met de vóóropleiding: Havo-leerlingen vinden verplichte studie minder noodzakelijk dan leerlingen met een beroeps- of Mavo-opleiding.

Een andere benadering van de studiebelasting wordt verkregen via de antwoorden op de vragen over de vrije tijd die men 's-avonds tot zijn beschikking heeft en over eventueel studeren tijdens het weekend.

De eerste vraag geeft zeer verschillende antwoorden van beginners en eindejaars. Van de eerste groep verwacht bijna de helft dat men 's-avonds hoogstens 1 uur vrije tijd zal hebben, en een kwart verwacht dat dit maar een half uur zal zijn; van de laatste geeft een kwart een uur op, nogmaals een kwart 1½ uur, en bijna een kwart meer dan 2 uur. Anders gezegd: in werkelijk heeft men aanzienlijk meer vrije tijd dan men oorspronkelijk verwachtte.

Merkwaardig is dat afvallers op dit punt nauwelijks afwijken van de eindejaars: ook zij hadden meer vrije tijd dan verwacht.

2.3. Relatie met docenten

Wat het algemeen klimaat van de opleiding betreft, spelen docenten vanzelfsprekend een belangrijke rol. Zij bepalen tot op grote hoogte hoe de aspirant zijn studietijd zal ervaren, en hun didactische kwaliteiten zullen de studieresultaten sterk beïnvloeden. Daarom zijn ook over deze punten enkele vragen gesteld.

De eerste vraag luidde: *kunnen docenten over het algemeen goed met de leerlingen overweg?* Ja zeker, verwachten praktisch alle beginners. De eindejaars zijn iets terughoudender: 14% vindt de verstandhouding matig. Bij de afvallers ziet men een zekere rancune optreden: een derde van deze groep beoordeelt de verstandhouding met docenten als matig, een groot verschil met de eindejaars.

Wat *strubbelingen met docenten* betreft gaf twee derde van de eindejaars te kennen geen moeilijkheden te hebben gehad, tegen de helft van de afvallers. Ook in dit opzicht geven afvallers een ongunstiger visie dan eindejaars. Stonden docenten klaar om de *adspirant te helpen* als hij problemen met de studie had? Ja zeker, verklaart 90% van de eindejaars, en 76% van de afvallers. Soms, werd gezegd door 19% van de afvallers tegen 9% van de eindejaars (zie voor overzicht bijlage 3, tabel 11). Ook vinden meer afvallers dan eindejaars dat er te weinig *contacten met de klassedocent* waren.

Een ander omstreken punt is de *discipline* op school: vindt men die streng, net goed of soms helemaal niet streng? Dat de politieopleiding in dit opzicht een zeer bepaalde reputatie geniet blijkt wel uit de antwoorden van de beginners: iets minder dan twee derde van hen verwacht dat er een strakke discipline op school zal heersen. Nu schijnt dat in de werkelijkheid nog wel mee te vallen want 57,5% van de eindejaars vindt de discipline juist goed en slechts een kwart vindt ze streng. Afvallers nemen wat dit betreft een wat extremere positie in: slechts 40% is tevreden over de discipline, de anderen vinden deze te streng of niet streng genoeg.

Kunnen docenten *de geschiktheid voor het politieberoep* beoordelen?

Dat kunnen zij goed, zo denken de meeste beginners, terwijl een vijfde meent dat zij dit wel redelijk zullen kunnen. De realiteit heeft een wat ontnuchterend effect, want van de eindejaars en afvallers vindt nog maar ongeveer een derde dat de docenten hun beroepsgeschiktheid goed kunnen beoordelen; 12% van de eindejaars en 27% van de afvallers vindt dat zij dat niet goed kunnen. Ook de motivering heeft zich gewijzigd (bijlage 3, tabel 12). Relatief veel meer eindejaars en afvallers dan beginners menen dat docenten niet goed in staat zijn om hun geschiktheid voor het beroep te beoordelen omdat "ze je niet goed genoeg kennen" en omdat "je niet jezelf bent op school".

Wat de *beoordeling van schoolprestaties* betreft heeft men algemeen een gunstiger mening over docenten. Bijna viervijfde van de eindjaars vindt dat de docenten dit goed tot zeer goed doen, eenvijfde meent dat deze beoordeling redelijk is. Bij afvallers liggen deze verhoudingen ongunstiger: hier meent slechts de helft dat docenten hen in dit opzicht goed kunnen beoordelen.

2.4. Relatie met medeleerlingen

Naast de docenten speelt echter ook de *omgang met medeleerlingen* een rol bij het bepalen van het opleidingsklimaat. De scholen hechten zelfs zeer groot belang aan groepssolidariteit en collegialiteit.

Hoe staan de adspiranten hier tegenover? Van beginners en eindejaars is zo'n 90% van mening dat men het goed met zijn medeleerlingen kan vinden, van de afvallers 70%. Ook is de vraag gesteld of men zijn *vrienden en kennissen* onder politiemensen heeft. Tweederde van de eindejaars zegt enkele vrienden bij de politie te hebben, tegen ruim de helft van de afvallers. Gemeten naar de verhouding met medeleerlingen, contacten buiten schoolverband, en bezit van vrienden binnen de politie lijkt de integratie van adspiranten in het politiemilieu vrij groot. Voor afvallers geldt dit in iets mindere mate (bijlage 3, tabel 13).

2.5. Organisatie en werkklimaat op school

Nadat de vragenlijst voltooid was, is aan de eindexamenkandidaten en afvallers gevraagd een schaal in te vullen van 34 items die alle betrekking hebben op de organisatie en het werkklimaat op school. De schaal werd gepresenteerd in de vorm van een aantal uitspraken, waar men het al dan niet mee eens kon zijn. Men kan de items indelen volgens acht hoofdaspecten die tezamen het werkklimaat op de school aangeven. Een overzicht van de gemiddelde scores van eindejaars en afvallers vindt men in tabel 2. Als de respondenten op een uitspraak positief reageren wordt 1 gescoord. Hoe positiever het oordeel uitvalt, hoe meer de gemiddelden het getal 1 benaderen.

TABEL 2. Organisatie en werkklimaat op school		
	Gemiddelde scores	
	Eindejaars	Afvallers
1. Technisch-organisatorisch (aspecten van organisatie en leiding)	0.80	0.78
2. Directe leiding (heeft betrekking op klasse-docent)	0.92	0.78
3. Beloning (salaris van adspirant)	0.90	0.89
4. Psychisch-lichamelijke inspanning (studie belasting)	0.47	0.50
5. Communicatie en leiding (communicatie tussen schoolleiding en leerlingen)	0.66	0.61
6. Algemeen (de algemene sfeer op school)	0.66	0.66
7. Autonomie (initiatief kunnen nemen en zelfstandig kunnen optreden)	0.52	0.47
8. Contact met collega's (omgang met medeleerlingen)	0.67	0.74

Uit tabel 2 blijkt dat men over het algemeen zeer tevreden is over de globale organisatie en leiding van de opleiding, en het functioneren van de klassedocent. Ook over het salaris bestaat grote tevredenheid. Wat minder hoog wordt gescoord op de omgang met medeleerlingen, de communicatie tussen leiding en leerlingen en de algemene sfeer op school.

Relatief laag heeft men gescoord op twee aspecten, te weten de studiedruk (2 items spreken in dit verband over een "jaagsysteem"), en de autonomie, uitgedrukt in het kunnen nemen van initiatieven en zelfstandig kunnen optreden. Dit laatste aspect is al eerder in het rapport ter sprake gekomen en gaf hetzelfde resultaat te zien. De adspiranten zijn kennelijk van mening dat de opleiding niet voldoende gelegenheid geeft hun autonomie te ontplooien.

Meer algemeen komt uit de resultaten van deze peiling naar voren dat men tevredener is over de organisatie en het functioneren van de opleiding, dan over het werkklimaat en de algemene sfeer op school.

Er vallen enkele duidelijke verschillen te constateren tussen eindejaars en afvallers. Zo zien we dat deze laatsten veel ontevredener zijn over de directe leiding, met name de klassedocent. Ook scoren zij lager met betrekking tot de communicatie tussen schoolleiding en leerlingen en de autonomie. Deze aspecten komen nog duidelijker tot uiting wanneer men alle items afzonderlijk bekijkt (zie bijlage 3, tabel 14). Afvallers zijn aanzienlijk minder vaak van mening dat de klassedocent hen zal bijstaan bij problemen of het voor hen op zal nemen bij de schoolleiding; tevens zijn zij van mening dat zij op school niet de gelegenheid kregen hun sterkere kanten te tonen.

Men krijgt duidelijk de indruk dat afvallers zich door de school - en vooral door de klassedocent - in de steek gelaten voelen: niet gesteund en niet gewaardeerd.

3. Evaluatie en wensen met betrekking tot de opleiding

Het laatste deel van dit hoofdstuk is gewijd aan een globale waardering van de opleiding als ook aan het naar voren komen van bepaalde verlangens ten aanzien van de opleiding. Beiden zijn vooral van belang vanuit het gezichtspunt van hen die de opleiding voltooiden en van hen die de opleiding voor-

3.1. Evaluatie van de opleiding

Een eerste vraag in dit verband luidt of de opleiding overeenkomt met het beeld dat men er van had. Meer eindejaars dan afvallers antwoorden hierop bevestigend (68% tegen 46%). Van de eindejaars spreekt 32%, en van de afvallers zelfs 54% van een veranderd beeld. De helft van deze laatsten vindt zelfs dat hun beeld van de opleiding volstrekt niet met de werkelijkheid overeenkwam, tegen slechts 8,5% van de eindejaars. Het ziet er naar uit de afvallers duidelijk onjuiste verwachtingen koesterden toen zij de opleiding startten. Bezien we de opgegeven redenen dan blijken afvallers de studie als wat zwaarder, maar vooral als te theoretisch te percipiëren (bijlage 3, tabel 15). Hierover zijn nog een paar andere vragen gesteld. Op een directe vraag naar de zwaarte van de opleiding antwoordde 28% van de afvallers tegen 17,5% van de eindejaars dat deze zeer zwaar is. De vraag is daarna gespecificeerd naar vaktechnisch-, vormings-, en sportgedeelte. Hierbij bleken zowel sport als vorming als niet bijzonder zwaar gepercipieerd te worden. Dat was echter wel het geval voor het vaktechnisch gedeelte: dit werd door 29% van de afvallers "zeer zwaar" en door 54,4% als "tamelijk zwaar" beoordeeld.

Een andere benadering is nog gekozen door de afvallers te vragen wat hen nu het meest was tegengevallen tijdens het verblijf op de school: de opleiding of het beroep zoals dit gepresenteerd werd? Zoals te verwachten valt antwoordde 73,5% dat de opleiding het meest was tegengevallen, en dan met name de studie (61,5%), de studiebegeleiding (11,5%), het samenwerken met docenten (9,5%), en het internaatleven (8%).

Gevraagd naar de eigenlijke reden van het ontslag gaf 50% op dat men de studie niet aan kon, een vijfde verklaarde zichzelf te jong, en 15% was teleurgesteld in het politieberoep (de rest gaf verschillende redenen op als "geen zin meer hebben", "ongeschikt" e.d.).

Overigens is interessant dat de helft van de afvallers verklaart een andere opleiding te gaan volgen en 60% geeft op dat dit weer voor een geuniformeerd beroep zal zijn. Van diegene die een beroep gaan uitoefenen geeft een kwart een ander geuniformeerd beroep op. Veel afvallers vloeien dus weg naar werk dat enige verwantschap met het politieberoep vertoont.

3.2. Wensen met betrekking tot de opleiding

De eerste vraag was naar wensen over mogelijk *toe te voegen vakken* aan het lespakket. Van de beginners voelde slechts 13% hier wel voor, terwijl van de eindejaars en afvallers de helft dit nodig vond. De aard van de gewenste vakken was bij beide groepen hetzelfde: men wilde les in vreemde talen, en in maatschappij-vakken. Er treedt een verschuiving op dit gebied op: van de eindejaars willen ongeveer twee maal zoveel respondenten dan van beginners en afvallers les in maatschappijvakken (36,5% tegen 19% en 21%). Dit resultaat wijst er nogmaals op dat men in de opleiding op dit gebied een leemte ervaart.

Een ander omstreden punt betreft *stages*.

Beginners en eindejaars zijn unaniem in hun uitspraak over het grote belang van stages. En ook over het aantal gewenste stages is men het in grote lijnen eens: beide groepen wensen gemiddeld zo'n 3 stages tijdens de opleiding. De gemiddelde gewenste stage-duur van beginners en eindejaars is respectievelijk 5 en 6 dagen.

Bekijken we nu de praktijkers dan blijkt ongeveer de helft van hen stages gevolgd te hebben, waarvan 92% één stage. De duur van de stage beliep in 60% van de gevallen 4 tot 6 dagen en een kwart had een stage gehad van slechts één dag. Overigens verklaart drie kwart van hen die een stage gevolgd hebben dat dit hen een beter beeld van het beroep gegeven had en dat stages daarom zeer nuttig zijn, de anderen meenden dat één dag te kort is voor enig nuttig effect.

Een volgend punt in dit opzicht is natuurlijk: wat voor stages wil men eigenlijk, uitsluitend politie-stages of wenst men ook anderssoortige stages?

Van de eindejaars wenst 38% ook andere stages; maar eenmaal in de praktijk wenst 59% anderssoortige stages. Men mag aannemen dat gevoelde tekorten ook in dit antwoord weer meespelen. De wensen in dit opzicht zijn vrij gevarieerd (bijlage tabel 16). Vergeleken met beginners stelt men vast dat een gelijkblijvende groep (meer dan een derde) stages wenst bij sociale instellingen en kinderbescherming; de wens naar stages bij G.G.D. of brandweer is afgenomen, maar naar verhouding tweemaal zoveel eindejaars en praktijkers zouden stages willen bij de rechtbank, reclassering of bij het gevangeniswezen.

In alle deelonderzoeken zijn vragen opgenomen over het *mentorschap*. Het zal niemand verbazen, dat allen het mentorschap als zeer belangrijk kenschetsen; verder ziet 90% van de respondenten (beginners en eindejaars) het werk van de mentor als adviserend, begeleidend en helpend bij het oplossen van allerlei problemen. Dit zijn nogal vage uitspraken en beter is het dan ook te rade te gaan bij hen die reeds in het beroep werkzaam zijn. Van deze groep heeft 96% enige vorm van begeleiding gehad, hoewel 37,5% die begeleiding niet noodzakelijk vond. Practisch de hele groep kreeg die begeleiding in het eigen korps, en meer bepaald van één mentor (64%); een derde kreeg groepsbegeleiding eventueel gekoppeld aan individuele begeleiding. In het merendeel der gevallen werd begeleiding gegeven tijdens normale diensten; één derde der praktijkers maakte melding van speciale programma's. De gemiddelde begeleidingsduur beliep 4½ maand. Dit wordt door de praktijkers als te kort ervaren. Als ideale duur van de begeleiding wordt door hen gemiddeld 8 maanden genoemd. Wellicht tegengesteld aan de verwachtingen blijken de jonge wachmeesters gemiddeld wat langer begeleid te zijn (5 maanden), dan hun collega's van de gemeentepolitie (4 maanden). Hier staat tegenover dat deze laatsten gemiddeld tevredener zijn over de begeleiding dan de eersten. Misschien hangt dit samen met het feit dat verschillende grotere korpsen van gemeentepolitie beter in staat zijn om speciale begeleidingsprogramma's op te stellen, iets wat door de organisatie van de Rijkspolitie meer problemen met zich meebrengt. Gevraagd naar speciale wensen met betrekking tot de begeleiding kwamen voornamelijk drie punten naar voren. Ten eerste de ervarenheid van de mentor, waarbij sommigen wezen op de noodzaak ook de mentor een zekere vorming te geven en hem goed op zijn taak voor te bereiden; ten tweede de wens om een gevarieerde ervaring onder begeleiding op te doen; ten derde de wens om aan verschillende bureau's ervaring te kunnen opdoen, een wens die in feite bij de vorige aansluit.

3.3. Speciale wensen

Als sluitstuk van het onderzoek werd aan de eindejaars een open vraag gesteld naar meer speciale wensen met betrekking tot de opleiding. De resultaten van deze vraag resumeren als het ware de opvattingen van vele adspiranten; als hoofdverlangens komen naar voren: een langere opleiding en een meer op de praktijk gerichte opleiding. Verder werden nog de volgende wen-

sen uitgesproken: meer sport; meer contacten en overleg met docenten; meer verschillende vakken - voornamelijk op de praktijk gericht - zoals bijvoorbeeld gesprekstechnieken, praktisch optreden, rijtechniek; liever tentamens dan examens; meer stages; afschaffen van het internaat; een gemoedelijker discipline.

Wat zeggen de praktijkers hiervan? In grote lijnen bevestigen zij het beeld: 66% van hen vindt de opleiding te kort, 12,5% vindt deze zelfs veel te kort. Ook nu zijn zij weer van oordeel dat de opleiding meer op de praktijk gericht moet zijn, dat er stages ingebouwd moeten worden. Meer aandacht willen ze besteed zien aan maatschappelijke problemen, het omgaan met mensen, het verkeer en het maken van schriftelijk werk. Ook wordt door sommigen de nadruk gelegd op het gebrek aan zelfstandigheidsvorming ("je voelt je als een snotneus in de opleiding", "je wordt als een kleuter behandeld").

Kort samengevat komen de wensen op het volgende neer. Men wil een langere opleiding met meer aandacht voor vakken die direct op de praktijk gericht zijn, hetgeen ook technieken die uit de menswetenschappen voortkomen impliceert. Verder wil men meer en langere stages die gedeeltelijk in een breder maatschappelijk kader geplaatst zouden moeten worden. Ook leven er wensen naar een ander examen-systeem, meer en betere contacten met de leerkrachten en een minder strakke discipline.

4. Samenvatting

Dit zeer omvangrijke hoofdstuk behandelde drie hoofdpunten: de inhoud van de politieopleiding, de opleidingssituatie en de wensen van adspiranten ten aanzien van die opleiding.

Daarbij zijn zoveel zaken aan de orde gekomen, dat de lezer wellicht door de vele bomen het bos niet meer kan zien. Daarom zullen we in deze samenvatting pogen alleen de hoofdlijnen naar voren te brengen, zodat wat duidelijker inzicht ontstaat in houding en opvattingen van adspiranten en jonge praktijkmensen ten aanzien van de politieopleiding.

4.1. Inhoud van de opleiding

Wat de inhoudelijke kant van de opleiding betreft kan men verschillende aspecten onderscheiden: theoretische wetskennis, meer praktische kennis-elementen, praktische vaardigheden op technisch gebied en op het terrein van menselijke contacten, en kennis van maatschappelijke problemen en hulpverlening.

Zowel aspiranten als praktijkers vinden wetkennis een belangrijk onderdeel dat geheel tot de onderwijstaak van de school behoort. Wel vinden allen dat aan staatsinrichting, burgerlijk recht en bijzondere wetten te veel aandacht, en aan verkeerskunde en verkeersrecht te weinig aandacht wordt besteed. Ook het aanleren van meer praktische kennis (vreemde talen, Nederlandse taal) is naar de mening van de respondenten allereerst een taak van de school, evenals het aanleren van een aantal technische vaardigheden. Men is echter overwegend van oordeel dat aan deze onderdelen van het lespakket te weinig aandacht wordt besteed. Een aanzienlijke verschuiving treedt op met betrekking tot kennis van maatschappij, hulpverlening, interactievaardigheden en het hanteren van geweld. In vergelijking met aspiranten vinden praktijkers deze zaken belangrijker, ze zien hier vaker een taak voor de opleiding, en ze vinden dat er op de school te weinig aandacht aan wordt besteed.

4.2. De opleidingssituatie

Met betrekking tot de opleidingssituatie is enige onvrede onder de eindjaars naar voren gekomen. Zo bleek er zich toch nogal wat tegenzin tegen de internaatsvorm te hebben ontwikkeld en tegen te strakke reglementering. Duidelijke reserves kwamen naar voren over de mate waarin docenten de beroepsgeschiktheid kunnen beoordelen, hoewel men weer positiever stond tegenover het oordeel van docenten over de leerprestaties. Ook bespeurt men een teleurstelling over de feitelijke contacten die men met zijn klassedocent heeft. Onder medeleerlingen is over het algemeen de verhouding goed te noemen. Met name onder afvallers bestond duidelijke onvrede over de verhouding met de klassedocent, zijn steun en medewerking.

4.3. Wensen met betrekking tot de opleiding

Gevraagd naar eventuele wensen over de opleiding kwamen twee aspecten sterk naar voren: een langere opleiding, en een meer op de praktijk gerichte opleiding. Bij de lessen die men wilde toevoegen werd de eerste plaats ingenomen door maatschappij- en menswetenschappen, gevolgd door lessen in vreemde talen. Ook sprak men de wens uit voor meer en langere stages.

De meningen van de praktijkers versterken dit beeld: nog meer nadruk wordt door hen gelegd op praktische vaardigheden en op grotere kennis

van maatschappelijke problemen, hulpverlening, het optreden tegen probleemgroepen, het hanteren van geweld, het omgaan met burgers. Aan al deze zaken zou volgens hen meer aandacht moeten worden besteed.

V. BEROEPSVERWACHTING EN BEROEPSERVARING

In dit hoofdstuk zal de aandacht gericht worden op de feitelijke politie-taak. Hierbij zal het zwaartepunt vallen op ervaring en opvattingen van de jonge wachtmeesters en agenten die met de politiepraktijk kennis hebben gemaakt. Steeds zal daarbij teruggekoppeld worden naar de opleiding. Verschillende aspecten van de politiële taakuitoefening komen aan de orde. Ten eerste wordt gepeild naar de frequentie waarmee bepaalde taak-onderdelen voorkomen, zowel naar de verwachting van aspiranten als naar de ervaring van de praktijkers. Ten tweede wordt gevraagd naar hun opvatting over de diverse taken. Zoals men weet bestaat hierover binnen politiekringen enige controverse. Zo zijn sommigen van mening dat de politie zich te veel met dienst- en hulpverlening bezighoudt. Zij beschouwen dit als een oneigenlijke politietaak. Anderen daarentegen menen hier bij uitstek een rol voor de politie te zien.

In het licht van de aandacht die de opleiding aan deze aspecten zou kunnen besteden is het van belang te onderzoeken hoe jonge politiemensen hierover denken. Hiernaast komen aan de orde een aantal uitspraken over de relatie opleiding-praktijk, de autonomie van de surveillant, de contacten die hij heeft met gerechtelijke en hulpverleningsinstanties, de kwaliteiten die een "goed" politieman zou dienen te bezitten, en een aantal meer algemene uitspraken over de aard van het politiewerk.

1. Inleiding

Alvorens de hierboven genoemde onderwerpen te behandelen lijkt het raadzaam een korte beschrijving te geven van de werkomgeving en werkomstandigheden van de praktijkgroep. De meesten van hen - 62,5% - zijn werkzaam bij de gemeentepolitie; 37,5% is werkzaam bij de Rijkspolitie. Eenderde werkt in één van de grote steden en 16,5% in een middelgrote stad. Iets minder dan de helft werkt in een korps dat minder dan 50 man telt; 27% is werkzaam in een korps van 100 tot 500 man; een kwart werkt in een korps van meer dan 500 man.

Niet allen zijn direct na de opleiding aan het werk gegaan: 40% volgde eerst de Mobiele Eenheden-opleiding, en 8% volgde een verkeersopleiding. Drie kwart van de totale groep was op het ogenblik van het onderzoek 7 tot 10 maanden werkzaam en een kwart 4 tot 7 maanden. Men kon over het

algemeen goed overweg met collega's en meerderen, en was ook tevreden over de discipline binnen het korps (41,5% vond die niet streng, 57% sprak over "net goed").

Ook in dit verband is een schaal afgenomen over het organisatie en werkklimaat binnen het korps, waarbij natuurlijk rekening gehouden moet worden met het feit dat de kennismaking met het werkmilieu nog van zeer recente datum is. Dit komt duidelijk naar voren als men de gemiddelde scores van de surveillanten vergelijkt met die van - in het kader van het globale onderzoek - ondervraagde mentoren.

TABEL 3. Organisatie en werkklimaat in het korps/de groep

	Surveillanten	Mentoren
1. Technische organisatie	0.75	0.60
2. Directe leiding	0.88	0.77
3. Beloning	0.81	0.59
4. Psychisch en lichamelijke inspanning	0.85	0.77
5. Communicatie met de leiding	0.65	0.45
6. Algemene sfeer en klimaat	0.82	0.67
7. Autonomie	0.87	0.80
8. Contacten met collega's	0.82	0.77

Over de hele linie scoren de jonge wachtmeesters en agenten gunstiger. De enige punten die wat zorgen lijken te baren zijn de communicatie met de leiding en de technische organisatie van het werk, punten die bij de mentoren ook lage scores halen. De interne communicatie met de leiding blijkt bij beide groepen de laagste scores te behalen. Afgezien daarvan kan men echter concluderen dat de surveillanten hun werkomgeving zeer positief benaderen.

2. Verschuivingen in het beroepsbeeld

Enerzijds zullen we de verwachtingen analyseren ten aanzien van bepaalde politietaken en de verschuivingen die daarbij optreden na een jaar opleiding, en anderzijds zullen we de antwoorden van de praktijkers confronteren met hun antwoorden aan het eind van de opleiding. Deze vergelijkingen zijn te vinden in tabel 17 en 18 van bijlage 3.

Er zijn in het geheel 13 deeltaken in de vragenlijst opgenomen. Die zullen worden onderscheiden in drie hoofdgebieden: misdaadbestrijding, handhaving van de orde en rust, dienst- en hulpverlening.

Aan de hand van deze drie dimensies kunnen nu alle onderdelen bekeken worden.

2.1. Misdaadbestrijding

Wat misdaadbestrijding betreft is iets minder dan 60% van beginners en eindejaars van mening dat de politie in haar dagelijks werk vaak tot zeer vaak misdrijven opspoort en behandelt, terwijl ongeveer een derde meent dat dit regelmatig voorkomt. Het opsporen van gesignaleerde personen en goederen komt volgens beide groepen minder vaak voor en een kwart denkt zelfs dat het weinig voorkomt. Opmerkelijk is de mening van de praktijkers. Zij zijn in veel grotere getale van mening dat deze aspecten van het politiewerk weinig voorkomen, nl. respectievelijk 25% en 42,5% tegen 9,5% en 26,5%. De praktijk heeft in dit opzicht ontvullend gewerkt.

Anders ligt de zaak echter voor wat het opsporen en behandelen van verkeers-overtredingen en verkeersmisdrijven aangaat. Hoewel tweederde van de beginners verwacht dat dit aspect van het politiewerk vaak zal voorkomen, stijgt dit percentage bij de eindejaars tot 91%. Dit aanzienlijke verschil in appreciatie moet wel aan beïnvloeding door de opleiding worden toegeschreven. Het belang gehecht aan het verkeerswerk komt inderdaad overeen met de werkelijkheid zoals we die in het observatie-onderzoek vaststelden, terwijl ook de praktijkers ditzelfde vaststelden.

Van de bijzondere wetten weten de meeste beginners waarschijnlijk niet zo veel: dit zou namelijk kunnen verklaren waarom zij overwegend van mening zijn dat dit type opsporing en behandeling weinig voorkomt. Relatief meer eindejaars menen dat deze taken regelmatig of vaak voorkomen. Toch geven ook de praktijkers aan dat zij zich met dit type werk weinig bezighouden.

Een heel andere kijk levert tot slot het onderdeel "opstellen van mutaties, P.V.'s en dergelijke". Hoewel 71% van de beginners verwacht dat dit vaak zal voorkomen, meent maar liefst 87% van de eindejaars dat zij zich met dit aspect van de politietaak vaak zullen moeten bezighouden, en dit wordt onderschreven door de praktijkers.

2.2. Handhaving van de orde

Overgaand naar het handhaven van orde en rust, ziet men dat ongeveer de helft van de beginners en eindejaars verwachten dat optreden bij gevaarlijke (verkeers)situaties en bij ordeverstoringen niet dikwijls, maar wel regelmatig voorvallen. Hiermee zijn de praktijkers het niet eens. Van hen is de helft nu juist van mening dat deze taken slechts weinig voorkomen, een zeer significante verschuiving. Ook wat betreft preventief surveilleren zijn meer praktijkers dan eindejaars van mening dat dit wel regelmatig maar niet vaak zal plaatsvinden (20% tegen 8%). Een opvallend verschil tussen beginners en eindejaars betreft echter het handhaven van de openbare orde bij bepaalde evenementen. Van de beginners denkt slechts 40% dat dit vaak zal voorkomen, tegen 90,5% van de eindejaars. In dit geval heeft de opleiding hen waarschijnlijk met deze taak meer vertrouwd gemaakt. Maar ook hier geeft de praktijk een correctie te zien: de helft verklaart dat dit regelmatig voorkomt (tegen 9,5%) en een derde dat het weinig voorkomt (tegen 0%).

2.3. Hulpverlening

Tenslotte de hulp- en dienstverlening. Meer dan de helft van alle groepen denkt dat hulp bij ongevallen vaak voorkomt; wat eenvoudige fysieke dienstverlening betreft, is ongeveer een derde van de respondenten van mening dat dit vaak zal voorkomen, terwijl voor psycho-sociale hulpverlening dit percentage bij de adspiranten zo'n 20% is, maar bij de praktijkers 46%. Het enige verschil tussen beginners en eindejaars betreft het verstrekken van inlichtingen aan de bevolking: meer eindejaars dan beginners menen dat dit vaak tot zeer vaak zal voorkomen, en dit percentage stijgt nog van 44,5% van de eindejaars tot 52% van de praktijkers.

Het komt er op neer dat de meningen van jonge surveillanten met betrekking tot de aard van de politietaak, na hun opleiding aanzienlijke wijzigingen hebben ondergaan. Acht van de 13 taakonderdelen geven significante verschillen te zien.

Kort samengevat betreffen deze verschillen vooral de taken van criminaliteitsbestrijding en ordehandhaving. Met de belangrijke uitzondering van het opsporen en behandelen van verkeersovertredingen en verkeersmisdrijven, zijn de surveillanten van mening dat alle genoemde taken op deze gebieden veel minder vaak voorkomen dan zij aanvankelijk verwachtten. Met betrekking tot dienst- en hulpverleningstaken vonden we slechts één verschil: ingrijpen van de politie bij burenen- en gezinsruzieën en problemen met jongeren bleek volgens hen veel vaker voor te komen dan oorspronkelijk verwacht.

Tussen jonge wachmeesters en agenten van de gemeentepolitie treden ook enkele verschillen op. Zo zijn agenten van gemeentepolitie vaker van mening dat taken van misdaadbestrijding en optreden bij ordeverstoringen dikwijls voorkomen, terwijl wachmeesters verklaren meer te moeten optreden in gevallen van overtreding van bijzondere wetten. Hulpverleningstaken worden door de gemeentepolitie als vaker voorkomend gemeld dan door de Rijkspolitie. Deze gegevens komen overeen met wat wij in een eerder onderzoek naar het werk van de surveillance reeds vaststelden.(1)

3. Opvattingen over het politiewerk

Practisch alle aspiranten oordelen dat opsporing van misdrijven, gesignaleerde personen en goederen, en verkeersovertredingen het werkelijke politiewerk vormen. Slechts over het opsporen van overtredingen op bijzondere wetten lopen de meningen uiteen waarbij ongeveer eenderde van de eindejaars (tegen 21% van de beginners) verklaarde dat dit niet altijd echt politiewerk is. Eenmaal in de praktijk beland zijn zij er echter weer snel van overtuigd dat het hier wel degelijk om een politietaak gaat.

Hetzelfde geldt voor die taakonderdelen die op het handhaven van orde en rust betrekking hebben. De overgrote meerderheid der aspiranten beschouwt dit als typisch politiewerk. Een uitzondering hierop vormt het optreden bij gevaarlijke situaties waarvan een kwart van de respondenten enigermate twijfelt of dit wel typisch politiewerk is. Eenmaal in de praktijk denken de surveillanten er eigenlijk net zo over als aan het einde van de opleiding, met slechts 2 uitzonderingen. Zo vinden zij nu dat het handhaven van bijzondere wetten wel degelijk typisch politiewerk is, maar dat het begeleiden

J. Junger-Tas en A.A. v.d. Zee-Nefkens. Een observatie-onderzoek naar het werk van de politieursveillance, W.O.D.C., januari 1977.

van evenementen dit niet in alle gevallen is.

Dit beeld verandert evenwel als het om de dienst- en hulpverleningsonderdelen gaat. Alleen de hulpverlening bij ongevallen of brand e.d. wordt door de overgrote meerderheid als typisch politiewerk beschouwd. Wat het inlichtingen verstrekken, de eenvoudige fysieke dienstverlening en de meer ingewikkelde hulpverlening (buren/gezinsconflicten) betreft, is ongeveer de helft der respondenten uit beide groepen van mening dat dit niet altijd als echt politiewerk beschouwd kan worden.

Zoals uit tabel 17 (bijlage 3) blijkt, is het oordeel van de eindexaminandi met betrekking tot hulpverlening in de ingewikkelde conflictsfeer nog negatiever dan dat van de beginners: bijna twee derde van hen tegen de helft van de laatsten spreken er hun twijfel over uit of dit soort hulpverlening wel politiewerk is.

Opvallend is dat de praktijkervaring van de surveillanten hun mening in dit opzicht niet verandert: er is geen enkel verschil te constateren tussen hun opvatting aan het eind van de opleiding en na een aantal maanden in de praktijk.

Uit deze gegevens valt af te leiden dat de politieadspiranten criminaliteitsbestrijding en ordehandhaving als de voornaamste politietaken beschouwen en vrij gereserveerd staan tegenover dienst- en hulpverleningsaspecten in het politiewerk. Dit resultaat vormt een overeenkomst met wat wij reeds eerder vaststelden in gesprekken met surveillanten tijdens het observatie-onderzoek. Een meer algemene conclusie die uit de antwoorden op deze beide vragen valt te trekken is dat de verschillen tussen eindejaars en praktijkers vooral betrekking hebben op aard en frequentie van de politietaak en nauwelijks op hun opvatting over wat politiewerk nu eigenlijk zou moeten zijn. Men ziet dat de praktijkervaring een realistischer beeld gegeven heeft met betrekking tot de taakuitoefening: zo hebben de surveillanten ervaren dat het verkeer hun grootste aandacht opslokt, dat taken van ordehandhaving minder veelvuldig voorkomen en dat zij aan bestrijding van (andere dan verkeers) criminaliteit niet echt toekomen. Zij blijven echter van mening dat het toch om zeer specifieke politietaken gaat.

Tot slot hebben we enkele algemene attitudes tegenover het politiewerk willen peilen. Daartoe werden 11 uitspraken aan de respondenten voorgelegd. Op een vijfpuntsschaal konden zij dan aangeven in hoeverre zij het met de uitspraken eens waren. De volgende tabel geeft de antwoorden van de surveillanten weer. Zoals men ziet gaat het overwegend om uitspraken die men nogal eens tegenkomt in de media, of ook van politiemensen zelf hoort.

TABEL 4. Enkele attitudes ten opzichte van het politiewerk - in % -

	mee eens	min of meer mee eens	niet mee eens
1. De belangrijkste taak van de politie is misdaadbestrijding	46,5	36	17,5
2. De politie zou meer bevoegdheden moeten hebben om de orde te handhaven en de misdaad te bestrijden	81	14	5
3. Het werk van de politie komt in hoofdzaak neer op het controleren van mensen en flink optreden	3,5	27	69
4. Het fijne van politiewerk is dat je in opwindende situaties terecht komt	21,5	40,5	38,5
5. Als je in een wijk werkt waar veel misdaad voorkomt, krijg je vanzelf een een lage dunk van de menselijke natuur	9	20,5	70,5
6. Het heeft geen zin altijd beleefd en respectvol te zijn: veel mensen hebben alleen respect voor autoriteit en hard optreden	26,5	31,5	42
7. Nu de politieagenten zo veel in auto's rondrijden hebben ze weinig contact meer met gewone mensen	48,5	33	18,5
8. Het omgaan met mensen is een kwestie van aanleg: je hebt het of je hebt het niet	39,5	34	26,5
9. Politie mensen zijn tegenwoordig veel te jong voor hun werk	21	45	34
10. De politie moet zich tegenwoordig veel te veel bemoeien met allerlei soorten hulpverlening	41,5	26	32,5
11. Tegenwoordig willen ze van politiemensen maatschappelijk werkers maken	36,5	34	29,5

De eerste twee uitspraken hebben betrekking op misdaadbestrijding en op meer bevoegdheden voor de politie. Hoewel verreweg de meesten meer bevoegdheden voor de politie wensen, ziet men een scheiding der geesten optreden als het er om gaat te bepalen wat de belangrijkste politietaak is. De helft der respondenten lijkt van mening dat dit niet alleen misdaadbestrijding is. Duidelijk afwijzend staat men tegenover een uitsluitend controlerende en strak ordehandhavende taak.

Een realistische kijk op het werk komt ook naar voren uit de antwoorden op uitspraak 4: zo opwindend is politiewerk nu ook niet menen, de surveillanten.

Uitspraak 5 en 6 zijn belangwekkend om de visie op de burger die er uit spreekt ofschoon 70% van de respondenten ontkent dat het werk in bepaalde wijken een lage dunk van de menselijke natuur veroorzaakt, is meer dan de helft wel de mening toegedaan dat hard en autoritair optreden dikwijls noodzakelijk is om respect af te dwingen. Een dergelijke houding zijn we ook in het observatie-onderzoek naar het werk van de surveillant tegengekomen, waarbij we een vraagteken achter de effectiviteit van dit type gedrag hebben geplaatst.

De surveillanten erkennen dat het rondrijden in auto's de contacten met de burgerij bemoeilijkt. Overigens lijken ze zich weinig bewust van het feit dat het omgaan met burgers wel degelijk in grote mate aangeleerd kan worden. In dit opzicht lijkt de opleiding enigszins tekort geschoten. Ook staan zij - hoewel begrijpelijk - ambivalent tegenover de jeugdige leeftijd van de gemiddelde surveillant. Aarzelingen in dit opzicht kwamen vooral naar voren in gesprekken met surveillanten over dienstverlenende taken.

Dezelfde ambivalentie spreekt ook uit hun houding tegenover dienst- en hulpverlening: twee derde is van mening dat de politie inderdaad te veel aandacht aan deze taken moet besteden, één derde is het hier niet mee eens. Deze opvattingen lijken te wijzen op een zeker onbehagen binnen politiekringen over het opgelegd krijgen van taken die men niet als "echt" politiewerk beschouwt.

In eerste instantie ziet men de politietaak als ordehandhavend en misdaadbestrijdend en wil men op dit gebied de bevoegdheid uitbreiden. Slechts in tweede instantie en met een zekere aarzeling wordt de politietaak ook als een service-biedende taak gezien waarbij de burgers de consumenten vormen.

Hoewel er geenszins van een negatieve visie op de burgerij sprake is, is men er zich van bewust een gezagspositie te bekleden en eist men een zeker respect voor autoriteit.

4. Specifieke aspecten van politiewerk

Uit de eerder gedane observatiestudie naar het surveillancewerk, kwamen meerdere knelpunten naar voren die betrekking hadden op een adequate taak-uitoefening. Enkele van deze punten hebben wij in dit onderzoek opnieuw aan de orde willen stellen, teneinde duidelijker feed-back aan de opleiding te kunnen geven. De punten die we in dit verband willen behandelen omvatten de zelfstandigheid van de surveillant, zijn contacten met andere justitiële en dienstverlenende instanties en zijn opvattingen over contacten met burgers en over de eigen taak.

4.1. De zelfstandigheid van de surveillant

Over de beslissingsvrijheid van de surveillant bij zijn werk op straat is al heel wat onderzoek in buiten- en binnenland uitgevoerd. Hieruit bleek voornamelijk dat de politiemans inzake overtredingen, waar het optreden tegenover minderjarigen betreft, en in gevallen van conflicten tussen particulieren, een aanzienlijke handelingsvrijheid bezit. De meeste van deze studies zijn gebaseerd op observatie van politieoptreden en ondervragingen van burgers. Zelden is echter aan politiemensen zelf gevraagd hoe zij in dit opzicht hun taak percipiëren. Gezien echter het belang van dit aspect van de politietask hebben wij dit wel willen doen. Zonder de pretentie te hebben dit terrein uitputtend te behandelen hebben we 15 aspecten van het politieoptreden aan de respondenten voorgelegd. Hierbij is hen gevraagd in hoeverre in deze gevallen sprake is van strakke-, algemene of vage richtlijnen van hogerhand met betrekking tot het politieoptreden.

In de volgende tabel hebben we de verschillende aspecten gerangschikt naar de mate waarin duidelijk strakke richtlijnen het politieoptreden bepalen.

TABEL 5. Beslissingsvrijheid van de politie-surveillant bij het optreden

	zeer strakke richtlijnen	algemene richtlijnen + ruimte voor eigen beslissing	richtlijnen vaag of afwezig; moet zelfstandig optreden
Gebruik van vuurwapen	93	5,5	1,5
Gebruik van wapenstok	74,5	22,5	3
Optreden bij misdrijven Wetboek van Strafrecht	73	24	3
Optreden bij verkeers- misdrijven	70	29,5	0,5
Optreden bij rellen	60	32	8
Optreden tegen minderjari- gen bij misdrijven	56,5	41	2,5
Dienstverlening bij onge- vallen, brand	21	59,5	19,5
Optreden tegen personen onder invloed van drugs	13,5	42	44,5
Optreden bij gevaarlijke situaties (kap.verkeers- lichten, wegversperring)	9,5	45	45,5
Optreden bij verkeers- overtredingen	9	84	7
Optreden tegen minderjari- gen bij overtredingen	8,5	62,5	29
Optreden bij overtredingen/ bijzondere wetten	2,5	70	27,5
Optreden tegen dronken personen	2,5	51	46,5
Eenvoudige dienstverle- ning (sleutels weg, kind verdwaald)	1,5	26,5	72
Crisis dienst- en hulp- verlening (buren-, gezins- conflicten, jongerenpro- blemen)	1,5	30,5	67,5

Uit tabel 5 blijkt dat er volgens de surveillanten slechts in 6 van de 15 gepresenteerde werksituaties van strakke en dwingende richtlijnen sprake is, nl. bij gebruik van wapens, en wanneer het misdrijven betreft. Toch ziet men dat wanneer het minderjarigen betreft, ook in geval van misdrijven er voor de politie ruimte voor eigen beslissing is.

Bekijkt men hierna het optreden bij overtredingen, en druggebruik en dronkenschap dan worden de richtlijnen algemener en neemt de beslissingsvrijheid van de surveillanten sterk toe. Dit geldt eveneens voor optreden bij ongevallen of in gevaarlijke situaties.

Opvallend is dat richtlijnen bijna geheel ontbreken wanneer het om hulp- en dienstverlening gaat: in deze gevallen moet de surveillant zeer zelfstandig optreden en op eigen kompas varen.

Uitgaande van het feit dat surveillanten zich voornamelijk bezig houden met verkeer, het opsporen en hanteren van overtredingen, het handhaven van de orde en het verlenen van informatie en allerlei soorten diensten, dan bevestigt tabel 3 hoezeer in de politietaak het accent valt op een aanzienlijke autonomie in de taakuitoefening. Hieruit vloeit voort dat het politievak in feite uiterst moeilijk controleerbaar is, zodat van de surveillanten niet alleen grote zelfstandigheid maar tevens een groot verantwoordelijkheidsgevoel verlangd moet worden.

Een laatste opmerking: tussen gemeentepolitie en Rijkspolitie bleken geen verschillen te bestaan in opvatting over de aard van de verstrekte richtlijnen. Dit lijkt te wijzen op althans globale overeenkomst over de marges die aan de politieke autonomie gesteld worden.

4.2. Contacten met justitiële en andere diensten

Een controverse in politiekringen - en ook daarbuiten - betreft de omvangrijke taken van dienst- en hulpverlening van de politie. Deze taken omvatten een breed scala van politie-activiteiten die gaan van het sluiten van een openstaand raam, of het helpen van een automobilist in nood, tot het trekken van een paard uit een sloot en het oplossen van burencorrespondenties. De controverse gaat in feite niet zozeer over de vraag of de politie in al deze gevallen tussenbeide moet komen: meestal is er geen keus en is de politie de enige instantie die snel kan ingrijpen. Het probleem betreft meer bepaald de reikwijdte van de interventie. Velen zijn van mening dat de politie zo snel mogelijk moet verwijzen en zich zo min mogelijk inhoudelijk met de zaak dient bezig te houden.

Wil dit laatste echter lukken dan zal de politiemans zich bewust moeten zijn van zijn sociale functie en van zijn plaats in een sociaal netwerk van instanties die zowel hulpbiedend als sociaal regulerend optreden. Het leek ons daarom van belang eens na te gaan in hoeverre de surveillanten in ons onderzoek contacten onderhouden met een aantal van deze diensten. Drie vragen werden in dit verband gesteld. Geïnformeerd werd naar de mate van contacten en de vraag in hoeverre de situatie als bevredigend werd ervaren, terwijl tevens gevraagd werd of men wel eens naar zo'n instantie verwezen had. Een overzicht van de antwoorden op deze vragen vindt men in bijlage 3, tabel 19.

Wat allereerst opvalt is dat er slechts drie instanties van de 17 zijn waarmee men veel contacten heeft : de brandweer, de G.G.D. en het ziekenhuis. Men mag aannemen dat de meeste van deze contacten verband houden met verkeers- en andere ongevallen. Van "enige" contacten is sprake met de officier van justitie, de advocaten, de Gemeentelijke Sociale Dienst en buurt- of wijkverenigingen, zo meldt gemiddeld 40% van de respondenten. Tenslotte bestaan er praktisch in het geheel geen contacten met de rechter of kinderrechter, met reclasseringsverenigingen, en kinderbeschermingsinstanties, met gevangenen en inrichtingen voor minderjarigen, en verder met consultatiebureau's voor alcohol en drugs, wetswinkels, jeugdinformatie en adviescentra, bureau's voor huwelijks- en gezinsproblemen.

Afgezien echter van eigen contacten, zou een surveillant ook naar deze instanties kunnen verwijzen, indien hij van hun bestaan voldoende op de hoogte is. Meer dan twee derde van de respondenten heeft inderdaad wel eens verwezen naar een ziekenhuis (85%), de G.G.D. (77,5%) en de brandweer (63%), en meer dan de helft naar de Gemeentelijke Sociale Dienst (85,8%). Minder dan de helft heeft wel eens verwezen naar een advocaat, naar een bureau voor huwelijks- en gezinsproblemen of een wijkvereniging. Ongeveer een derde van de respondenten heeft wel eens verwezen naar kinderbeschermingsinstanties, consultatiebureau's voor alcohol en drugs, jeugdadviescentra en wetswinkels.

Op grond van deze gegevens kunnen wij natuurlijk niet concluderen dat men veel dan wel weinig verwijst, omdat wij geen inzicht hebben in het aantal gevallen waarmee de politie in contact komt, die verwijzing behoe-

diensten meer dan wel minder contacten wensen. Minder contacten wilde praktisch niemand, maar een grote meerderheid had geen behoefte aan meer contacten waar het de G.G.D., de brandweer en het ziekenhuis betreft, dat wil zeggen die diensten waar men al veel contacten mee heeft. In mindere mate geldt hetzelfde voor de Gemeentelijke Sociale Dienst. Verder ziet men niet zo zeer het nut van meer contacten met een advocaat, de gevangenis of de reclassering.

Met welke instanties zou men dan wel vaker in contact willen treden?

Dat zijn dan allereerst jeugdhulpcentra (53,5%) en bureau's voor huwelijks- en gezinsproblemen (50,5%), kinderbeschermingsinstanties (46%) en de rechterlijke macht (47%). Hierna worden nog door zo'n 40% van de respondenten genoemd wetsinkels en wijkverenigingen.

Uit deze gegevens zouden wij voorzichtig twee conclusies willen trekken. Enerzijds blijkt uit de antwoorden dat de politieursveillant meer contact wenst met gerechtelijke instanties. Waarschijnlijk speelt hier de wens mee naar zowel meer informatie over het gerechtelijk gebeuren, als de behoefte aan steun en begeleiding bij het eigen werk. Anderzijds komt uit de antwoorden ook de behoefte naar voren naar meer contacten met hulpverlenende instanties. Op dit terrein worden door de surveillanten toch duidelijke tekorten gevoeld.

Overigens zijn er met betrekking tot dit onderwerp grote verschillen tussen gemeentepolitie en Rijkspolitie met name waar het de contacten betreft. Voor 11 van de 17 voorgelegde instanties bleek er verschil in de mate van contact te zijn. In 10 van deze gevallen gaf de Rijkspolitie significant meer contacten op dan de gemeentepolitie. Zo verklaarden jonge wachmeesters vaker contact te hebben met alle gerechtelijke instanties - de officier van justitie, reclassering, advocaten, gevangenis en instanties van de kinderbescherming. Maar ook op het terrein van dienst- en hulpverlening meldde de Rijkspolitie meer contacten met de Gemeentelijke Sociale Dienst, jeugdhulpcentra's, bureau's voor gezins- en huwelijksproblemen en buurt- en wijkverenigingen. De enige instantie die vaker door agenten van de gemeentepolitie wordt genoemd is de G.G.D., hetgeen zoals eerder gesuggereerd waarschijnlijk samenhangt met het ongevallenpatroon.

Opvallend is verder dat, hoewel de jonge wachmeesters reeds meer contacten hebben met hulpverlenende instanties dan agenten van gemeentepolitie, zij deze contacten eveneens vaker nog willen uitbreiden. Het is niet onmogelijk

dat dit resultaat gezien moeten worden tegen de achtergrond van de plaats van de rijkspolitieman in de lokale gemeenschap. Doordat hij die gemeenschap beter kent is hij ook beter op de hoogte van problemen, noden en behoeften vanuit de gemeenschap. Een andere reden kan zijn dat juist door de contacten met deze instanties, een grotere bekendheid en waardering voor hun werk ontstaat. Dit leidt dan weer tot een grotere bereidheid om op deze diensten een beroep te doen.

Samenvattend zouden we willen stellen dat bij jonge agenten en wachmeesters duidelijk bereidheid bestaat tot een bepaalde vorm van samenwerking in het sociaal controlerende en hulpverlenende vlak. Hierbij lijken zij zich bewust van het feit dat zij dikwijls in een sociaal wat geïsoleerde positie verkeren, waardoor zij hun taak niet altijd op geheel bevredigende wijze kunnen vervullen.

5. Wat is een goed politieman

Iedereen is het er wel over eens dat een goed politieman over bepaalde eigenschappen dient te beschikken. Veel minder is men het er over eens welke dan die eigenschappen zouden moeten zijn. Om althans een poging te doen in dit opzicht iets meer klaarheid te scheppen, werd aan alle deelgroepen in het onderzoek een lijst van 23 eigenschappen voorgelegd die het gedrag van de politieman in meerdere of mindere mate zouden moeten bepalen. Aan de respondenten wordt nu gevraagd uit deze lijst 10 eigenschappen te kiezen die men bijzonder belangrijk vindt voor een goede taakuitoefening, en daarna uit deze 10 de drie belangrijkste eigenschappen te rangordenen.

In dit hoofdstuk zullen we de rangordeningen bekijken van beginnende adspiranten, eindexamenkandidaten en praktijkers. Als we nu over deze drie groepen bekijken welke 10 eigenschappen het meest genoemd worden als behorend tot de drie belangrijkste eigenschappen, dan zien we een vrij grote overeenkomst. De volledige tabel vindt men in bijlage 3, tabel 20.

Hier noteren we alleen de 10 meest genoemde eigenschappen.

TABEL 6. Rangordening van de 10 meest genoemde eigenschappen

	beginners	eindejaars	praktijkers
verantwoordelijkheidsgevoel	1	2	1
beroepskennis	2	1	2
efficiënt optreden	3	5	6
toewijding aan het werk	4	7	-
goed kunnen samenwerken	5	8	4
betrouwbaarheid	6	3	5
gezond verstand	7	4	9
zelfvertrouwen	8	6	3
snel reageren	9	9	7
uitstralen van gezag	10	10	-
initiatief tonen	-	-	8
tolerantie	-	-	10

Hoewel de overeenkomst tussen de ordeningen groot is, constateert men toch enkele opmerkelijke verschillen. Een effect van de opleiding lijkt te zijn dat meer eindejaars beroepskennis als een van de drie belangrijkste (in feite als dé belangrijkste) eigenschappen hebben vermeld dan beginners en praktijkers.

Een ander effect van de opleiding kan zijn dat door de eindejaars ook een hogere prioriteit gegeven wordt aan betrouwbaarheid en gezond verstand, terwijl meer beginners de nadruk leggen op toewijding aan het werk en het goed kunnen samenwerken.

Onder invloed van de praktijkervaring komen echter enkele verschuivingen tot stand. Zo valt op dat toewijding aan het werk en uitstraling van gezag niet meer onder de 10 meest genoemde eigenschappen te vinden zijn (zij staan als 11e en 18e gerangschikt), terwijl het tonen van initiatief en tolerantie nu veel vaker genoemd worden. In het licht van wat naar voren kwam over de beroepservaring wekt het geen verbazing dat nu juist deze eigenschappen veel meer benadrukt worden. In dit verband is het opvallend dat ook zelfvertrouwen en het goed kunnen samenwerken een hogere prioriteit hebben gekregen dan bij beginners of eindejaars het geval was.

Het kan eveneens van belang zijn te bezien welke eigenschappen aantoonbaar weinig zijn gescoord, omdat dit een idee geeft van kwaliteiten die men van secundair belang acht. Zo worden vriendelijkheid, moed, gelijkmatig humeur, ijver en meegevoel zelden opgenoemd. Vooral de laatste drie eigenschappen krijgen lage scores, maar ook intelligentie wordt door nog geen vijfde van de respondenten onder de 10 belangrijkste eigenschappen gerangschikt. Dit betekent natuurlijk niet dat men deze eigenschappen geen enkel belang toekent, maar men vindt ze duidelijk minder belangrijk dan de 10 hierboven genoemde kwaliteiten.

Terugkerend naar de 10 meest genoemde eigenschappen kan met het volgende concluderen. We gaan daarbij uit van de rangschikking van de praktijkers, omdat we aannemen dat het beeld van een "goed" politiemans door de praktijkervaring is bijgeschaafd. Opvallend is dat alle groepen verantwoordelijkheidsgevoel en beroepskennis als de belangrijkste eigenschappen zien. Dit blijven de peilers waarop een adequate taakvervulling moet rusten. Maar hierna worden de accenten verschillend gelegd waarbij vooral de praktijkers afwijken van beide groepen aspiranten. Zo krijgen zelfvertrouwen en samenwerken een hogere prioriteit en werden initiatief en tolerantie toegevoegd. Men ontkomt niet aan de indruk dat de praktijk eerst goed duidelijk heeft gemaakt dat de zelfstandige taakuitoefening specifieke eisen stelt aan de politiemans, zonder welke hij niet naar behoren kan functioneren. Het is in dit verband verheugend te constateren dat zowel het tonen van initiatief als tolerantie naast betrouwbaarheid en efficiëncy tot de 10 belangrijkste eigenschappen worden gerekend.

6. De relatie tussen politiewerk en opleiding

Op verschillende manieren is gepoogd zowel de invloed van de opleiding als die van de praktijk af te wegen. Zo zijn op verschillende tijdstippen dezelfde twee vragen gesteld, te weten: is het beroepsbeeld door opleiding of praktijkervaring gewijzigd, en zo ja in welk opzicht. Uit tabel 21 (bijlage 3) blijkt dat meer praktijkers dan eindejaars aangeven dat het beroepsbeeld op sommige punten gewijzigd is, nl. 52% tegen 34%. Op zichzelf is dat niet zo verwonderlijk: iedere praktijk is nu eenmaal verschillend van de voorstelling die men er zich tijdens de opleiding van maakt. Belangwekkender zijn de aangevoerde redenen voor het veranderde beroepsbeeld zoals men die uit tabel 7 kan lezen.

TABEL 7. Aard der verschuivingen in het beroepsbeeld - in % -

	Eindejaars	Praktijkers
	N=60	N=98
Beroep is veelzijdiger, meer omvattend	28,5	19,5
Meer contacten met het publiek	-	29
Meer verantwoordelijkheid/zelfstandigheid	-	26,5
Meer verkeerstaken		4
Beroep harder/moeilijker dan verwacht	21,5	7
Beperkter bevoegdheden	13,5	-
Minder zelfstandigheid	6,5	-
Minder interessant beroep	5	6
Meer administratief werk	10	-
Anders	15	8
	100	100

Duidelijk blijkt uit de mening van de eindejaars de invloed van de opleiding: kennelijk wordt veel aandacht besteed aan het bepalen van reikwijdte en aard van de politieke bevoegdheid. Daarom is het des te verrassender dat de praktijkervaring leert hoe groot de eigen verantwoordelijkheid en zelfstandige taakuitoefening in feite is.

Een andere omstandigheid die door velen wordt genoemd, betreft de vele contacten met het publiek. Dit had men blijkbaar niet in die mate verwacht. Deze en ook eerdere uitkomsten wijzen op twee zwakke punten in de opleiding. Hoewel het vanzelfsprekend uiterst nuttig is de aankomend politieman er goed van te doordringen dat hij niet alles mag en kan en dat zijn bevoegdheden duidelijke grenzen hebben, komt het ons toch voor dat de voorbereiding op een zelfstandige en verantwoordelijke taakuitoefening voldoende is. Hetzelfde geldt voor de vaardigheden met betrekking tot contacten met burgers.

Deze conclusies worden niet alleen bevestigd door de resultaten van de uitspraken over het organisatie- en werkklimaat op school maar eveneens door de antwoorden op de vraag of de praktijkers voor de 13 aan hen voorgelegde politietaken door de school goed, matig of slecht zijn voorbereid (tabel 18, bijlage 3). De antwoorden waren overwegend positief met betrekking tot opsporing en behandeling van overtredingen (verkeers en andere) en misdrijven, en wat betreft het optreden bij ongevallen en het opstellen van mutaties, P.V.'s e.d. Veel minder te spreken is men over de voorbereiding op taken die met ordehandhaving te maken hebben. Zo'n 40% oordeelt de voorbereiding matig, ongeveer een derde vindt deze rondt slecht.

Waar het optreden bij ordeverstoringen betreft, stijgt dit percentage zelfs tot 40%. De gegevens suggereren dat praktijkers op dit gebied voor bepaalde problemen komen te staan waar de opleiding ze niet voor heeft toegerust, en waar ze dan zelfstandig oplossingen voor moeten zien te vinden. Hetzelfde geldt voor informatieve en dienstverlenende taken. In dit opzicht is het percentage respondenten dat meent goed op zijn taak te zijn voorbereid nog geringer. Het percentage van hen die verklaren slecht te zijn voorbereid stijgt van ongeveer een derde in het geval van eenvoudige assistentie en informatie tot 56,5% in het geval van interventie bij conflicten. Ook op dit terrein voelt de jonge agent of wachtmeester zich kennelijk onthand en onzeker.

Tot slot hebben wij de praktijkers een aantal uitspraken over de relatie opleiding-praktijk voorgelegd, en hun daar hun mening over gevraagd. Om tot een duidelijk beeld te komen zijn deze uitspraken met opzet enigszins extreem weergegeven. De resultaten ervan vindt men in tabel 8. Zij geven een goede illustratie van de opvattingen van de praktijkers.

TABEL 8. Mening jonge agenten en wachtmeesters over enkele aspecten van de relatie opleiding-praktijk - in % -			
	mee eens	min of meer mee eens	niet mee eens
1. De opleiding moet er voor alles op gericht zijn de adspirant de praktische vaardigheden bij te brengen die hij nodig heeft bij zijn werk	61	27	12
2. Veel van wat de surveillant heeft geleerd, is hij al vergeten als hij het eindelijk in de praktijk moet toepassen	16	43,5	40,5
3. Als de opleiding langer duurde zou de surveillant beter op zijn taak voorbereid zijn	71	15,5	13,5
4. In de opleiding krijgt de adspirant een beeld van het politiewerk dat goed klopt met de werkelijkheid	8,5	32,5	59
5. De eisen die de school aan de adspirant stelt zijn totaal anders dan de eisen die het corps aan hem stelt	36	41,5	22,5
6. Omdat het politiewerk in feite toch neer komt op het controleren van mensen en flink optreden is het niet nodig dat de opleiding veel doet aan maatsch. en persoonlijke vorming	3,5	6	90,5
7. In de opleiding leer je goed hoe je met mensen om moet gaan	6	17,5	76,5
8. De opleiding zou meer aandacht moeten schenken aan bepaalde groepen in onze samenleving die de politie problemen kunnen geven	61	27,5	11,5

De eerste uitspraak heeft betrekking op de praktische kant van de opleiding. Zoals steeds weer gebleken is ligt voor de surveillanten hier het zwaartepunt van de studie. Uitspraak 2 probeert te peilen of men van mening is dat de opleiding veel ballast meegeeft. Dit blijkt wel mee te vallen: 43,5% van de respondenten is het hier min of meer mee eens, 40,5% staat er niet achter. Wat tenslotte de duur van de opleiding betreft, is 71% van oordeel dat deze inderdaad langer zou moeten zijn.

De volgende uitspraken leggen meer specifiek de relatie tussen beroep en opleiding. Een indicatie dat de opleiding volgens de surveillanten niet adequaat aansluit bij de praktijk is het gegeven dat 59% van hen niet van mening is dat de opleiding ze een reëel beeld van het politiewerk geeft. Ditzelfde komt naar voren uit de antwoorden bij de volgende uitspraak, waar het merendeel der respondenten van mening blijkt dat de eisen van de school en die van het korps totaal van elkaar verschillen. Belangwekkend zijn de resultaten van de volgende uitspraak : 90,5% van de surveillanten is het geheel niet eens met de stelling dat de opleiding zou kunnen afzien van maatschappelijke en persoonlijke vorming. Dat is volkomen in overeenstemming met de resultaten van uitspraak 8 waar men duidelijk de stelling onderschrijft dat de opleiding meer aandacht zou moeten geven aan probleemgroepen in onze samenleving. Hierbij aansluitend oordeelt drie kwart van de respondenten dat men tijdens de opleiding niet geleerd wordt hoe men met mensen om moet gaan. Over het geheel genomen vatten de resultaten van deze uitspraken het oordeel van de praktijkers over de opleiding nog eens samen: onvoldoende aandacht voor praktische vaardigheden en te kort durend; geen goede aansluiting aan de praktijk waarvan men te ver afstaat; te weinig aandacht voor probleemgroepen en voor het aanleren van interactievaardigheden.

7. Samenvatting

In dit hoofdstuk is eerst bekeken welke verschuivingen vastgesteld kunnen worden tussen adspiranten en praktijkers met betrekking tot de politietaak. Hierbij bleek dat de realiteit van het politiewerk de surveillanten tot het inzicht heeft gebracht dat ordehandhaving, en vooral criminaliteitsbestrijding, veel minder van hun tijd in beslag nemen dan de allesoverheersende verkeerstaak. Tevens bleek de zgn. crisis-interventie bij conflicten vaker voor te komen dan verwacht. Deze constatering hebben de surveillanten evenwel niet geleid tot een herwaardering van wat nu in feite "typisch" politiewerk vormt. Zij blijven in dit opzicht bij het eerder ingenomen standpunt toen zij nog in opleiding waren: de politietaak is vóór alles criminaliteitsbestrijding en ordehandhaving. Dienst- en hulpverlening wordt alleen in bepaalde gevallen als echt politiewerk aangezien. Toch bleek bij het scoren van een aantal algemene uitspraken over het politiewerk dat men dit zeker niet gereduceerd zou

willen zien tot uitsluitend misdaadbesteding of ordehandhaving. Een zeker realisme kwam ook naar voren in de erkenning dat politiewerk over het algemeen niet zo opwindend is, en in het toegeven dat er in de relatie politie-burgerij wel bepaalde problemen schuilen. Overigens wordt duidelijk een zekere gezagspositie geclaimd en respect van de burgerij verlangd. Wat enkele specifieke onderdelen van de politietaak aangaat, kwam uit het onderzoek een aanzienlijke zelfstandigheid en beslissingsvrijheid naar voren met betrekking tot het optreden bij overtredingen, inzake minderjarigen en in geval van ongevallen of crisis-interventie.

Gezien het feit dat de politie een schakel vormt in het geheel aan sociale controle en dienstverlenende instanties, is onderzocht in hoeverre de politiemans geïntegreerd is in dit veld. Veel contacten bleek men alleen te hebben met de G.G.D., brandweer en ziekenhuizen; veel meer contacten zou men wensen met gerechtelijke instanties (met name de Officier van Justitie) en dienstverlenende instellingen. In dit opzicht lijkt de politiemans zich bij het uitoefenen van zijn taak wel wat geïsoleerd te voelen. Alle onderzoeksgroepen is gevraagd welke eigenschappen zij belangrijk vinden in een "goed" politiemans. Allen legden de nadruk op verantwoordelijkheidsgevoel en beroepskennis. Een opvallende verschuiving werd vastgesteld bij wachmeesters en agenten: toewijding aan het werk en het uitstralen van gezag verdwenen uit hun rangschikking van de 10 belangrijkste eigenschappen, terwijl initiatief tonen en tolerantie in die lijst werden opgenomen. Tenslotte werd de mening over de relatie beroepspraktijk-opleiding aan de hand van een aantal uitspraken nogmaals getoetst. De uitkomsten en wensen waren consistent met eerdere gegevens: langere duur van de opleiding; meer praktische vorming; betere aansluiting aan de praktijk; meer voorbereiding op problemen met bepaalde groepen; betere training voor interacties met de burgerij.

VI. SLOTBESCHOUWING

In dit onderzoek hebben wij aankomende en beginnende politieambtenaren gevolgd op hun weg door de opleidingsschool, en bij hun eerste schreden op het politiepad. Ook zij die er niet in slaagden de eindstreep te halen hebben ons belangrijke gegevens verstrekt over de opleiding. Leidraad bij dit onderzoek was beter inzicht te verkrijgen in de wijze waarop de primaire politieopleiding aansluit bij de beroepspraktijk. Het voornaamste doel is, op basis van dit inzicht, te kunnen komen tot eventuele wijzigingen in vorm en inhoud van de opleiding.

Het vele materiaal dat door het onderzoek is opgeleverd werd rond 4 vraaggebieden gegroepeerd:

- 1) keuze en motivering voor het politieberoep;
- 2) verwachtingen en ervaringen ten aanzien van de opleiding;
- 3) verwachtingen en ervaringen met betrekking tot het beroep;
- 4) de relatie tussen opleiding en beroep.

Teneinde de lezer in staat te stellen de samenhang te bezien tussen de gevonden resultaten en conclusies en aanbevelingen, zal eerst een kort overzicht gegeven worden van de belangrijkste uitkomsten per vraaggebied.

1. Samenvatting en hoofdlijnen van het onderzoek

1.1. De onderzoeksgroepen

- de beginnersgroep telt meer meisjes, meer jongeren en meer Havo-opgeleiden dan de eindejaars en dus de praktijkers.
- deze verschillen hangen samen met verschillen in onderzochte lichten, en met een gewijzigd toelatingsbeleid.
- aspiranten voor de primaire politieopleiding komen overwegend uit geschoolde arbeiders- en middenklasse gezinnen.
- afvallers vormen een wat afwijkende groep: gemiddeld zijn zij jonger, komen uit een lagere sociale laag, hebben minder vooropleiding, en vaker een handarbeidersgroep uitgeoefend.

1.2. Keuze en motivering voor het beroep

- de keuze van het beroep is overwegend een ruim van tevoren genomen beslissing geweest.

- ongeveer eenderde der aspiranten heeft familie bij de politie.
- de motivering voor de beroepskeuze (afwisselend werk, werken met mensen en zelfstandig werk) wordt gekenmerkt door realiteitszin.
- afvallers kregen minder steun van hun achterban bij de beroepskeuze, met name van hun vader en verloofde.
- eisen die aan een 'goed' politiemans worden gesteld zijn: verantwoordelijkheidsgevoel, beroepskennis, zelfvertrouwen, goed kunnen samenwerken, betrouwbaarheid en efficiëntie.

1.3. Het beroep

- aspiranten verwachten dat criminaliteitsbestrijding en ordehandhaving het voornaamste bestanddeel van hun taak zullen zijn.
- jonge surveillanten verklaren echter dat zij zich in hoofdzaak met het verkeer bezighouden.
- allen blijven van mening dat het handhaven van de orde en het bestrijden van de misdaad het 'eigenlijke' politiewerk vormt.
- dienst- en hulpverlening komen vaker voor dan verwacht, maar worden desondanks toch niet in alle gevallen als typisch politiewerk beschouwd.
- jonge surveillanten geven aan over een aanzienlijke beslissingsvrijheid te beschikken ten aanzien van het optreden bij overtredingen, tegen minderjarigen, bij ongevallen en crisis-interventie.
- de politie is slecht geïntegreerd in het sociale veld; slechts met de G.G.D., brandweer en hospitaal had men veelvuldig contact; weinig contact had men met gerechtelijke instanties en dienstverlenende instellingen.

1.4. De opleiding

- aspiranten en praktijkmensen oordelen dat de opleiding aan theoretische wetskennis (staatsinrichting, burgerrecht, bijzondere wetten) te veel, en aan verkeersrecht en verkeerskunde te weinig aandacht besteedt.
- praktijkmensen zijn van mening dat de opleiding aanzienlijk meer aandacht dient te besteden aan praktische en technische vaardigheden.
- afvallers zijn het meest teleurgesteld in hun verwachtingen: naar hun mening besteedt de opleiding veel te weinig aandacht aan de technische en praktische aspecten van het politiewerk; ook vinden zij de studie te theoretisch en te zwaar.

- praktijkers leggen aanzienlijk meer nadruk dan adspiranten op het belang van kennis van maatschappij, dienst- en hulpverlening, het omgaan met de burgerij en het hanteren van geweld. Zij zijn van mening dat de opleiding te weinig aandacht aan deze aspecten besteedt.
- na voltooiing van de studie komen bezwaren naar voren over de internaatsvorm, de weinige contacten met de klassedocent, het oordeel van docenten over de beroepsgeschiktheid, en de voorbereiding op een zelfstandige taakuitoefening.
- afvallers zijn duidelijk ontevreden over de steun en medewerking die zij van de klassedocent hebben ontvangen.

1.5. Relatie tussen opleiding en praktijk

- praktische ervaring met het politiewerk toont leemten aan in de opleiding met betrekking tot:
 - verkeersrecht en verkeerskunde;
 - relaties met de burgerij: algemeen optreden, hanteren van geweld, oplossen van conflicten;
 - achtergrondkennis van maatschappelijke problemen, probleemgroepen, en het sociale veld;
 - voorbereiding op een zelfstandige taakuitoefening.
- uitgesproken wensen met betrekking tot de opleiding zijn:
 - de duur van de opleiding verlengen;
 - het invoeren van stages;
 - de opleiding meer richten op de praktische en technische kanten van het politieberoep (verkeer, talen, rapporteren, typen);
 - de opleiding meer richten op problemen die met het politieoptreden en meer in het algemeen de contacten met de burgerij betreffen (interactievaardigheden, het hanteren van de wapenstok...);
 - grotere aandacht besteden aan maatschappelijke achtergrond processen en sociale probleemgroepen;
 - meer mogelijkheden bieden tot ontwikkeling van eigen initiatief en zelfstandigheid.

2. Bespreking van de resultaten

In dit rapport worden geen concreet uitgewerkte voorstellen gegeven met betrekking tot wijzigingen in de primaire politieopleiding. Dit gebeurt namelijk

in het eindrapport waarin alle resultaten van de deelonderzoeken geïntegreerd worden. Daarin zullen dan de samenhang en consistentie van de uitkomsten beter tot hun recht komen, waardoor de mogelijkheid vergroot wordt om zinvolle voorstellen tot wijziging van de opleiding uit te werken.

Hier zullen wij ons beperken tot het aangeven van enkele duidelijke lijnen zoals die uit het onderzoek van aspiranten en jonge politieambtenaren naar voren komen.

Vijf punten zullen in dit kader behandeld worden: enkele aspecten van werving en selectie, de inhoud van het opleidingspakket, de stages, de voorbereiding tot zelfstandigheid en de duur van de opleiding.

2.1. Enkele selectie-aspecten

Wanneer we de problemen analyseren waarmee de door ons onderzochte afvallers te kampen hadden, en de moeilijkheden die de praktijkers in hun contacten met de burgerij ontmoeten - en die we ook tegengekomen zijn in het observatieonderzoek en het onderzoek onder de Nederlandse bevolking - dan springen daar twee zaken uit die met de werving en selectie te maken hebben nl. opleiding en leeftijd.

Gebleken is dat een gebrekkige vooropleiding de aspiranten voor aanzienlijke problemen stelt, vooral als dit gecombineerd is met een jonge leeftijd. Ouderen blijken kennelijk toch beter in staat dit soort problemen het hoofd te bieden en hun studierendement te vergroten. Nu kan men zich tweeërlei reacties op deze problematiek voorstellen: men kan de vooropleidingseisen verhogen of men kan wat oudere jongens aantrekken.

Wat de eerste oplossing betreft, deze lijkt niet zonder meer aantrekkelijk. Het is zeer de vraag of men al te hoge eisen moet stellen aan het vooropleidingsniveau van politieambtenaren, omdat het risico niet denkbeeldig is dat er een te grote discrepantie ontstaat tussen de genoten vooropleiding en de concrete eisen van het politieberoep. Dit zou kunnen leiden tot een gebrek aan arbeidssatisfactie wat zijn weerslag heeft op de politieke taakuitoefening. Dit klemt te meer omdat althans de huidige structuur van de beroepsmobiliteit binnen de politie een gemakkelijke doorstroming van lager naar hoger kader nauwelijks mogelijk maakt.

Beter lijkt het daarom aandacht te besteden aan de leeftijdsgrens. Op het ogenblik is het zo dat men op 17-jarige leeftijd de opleiding kan aanvragen en dan op 18-jarige leeftijd het politieberoep kan gaan uitoefenen.

Gezien de zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van het politiewerk, en de omstandigheid dat het werk, door zijn permanente contacten met burgers, grote eisen aan soepelheid, flexibiliteit en interactievaardigheden stelt, moet men zich afvragen of de leeftijdsgrens niet met 1 of 2 jaar verhoogd zou dienen te worden. Hierbij zou men dan de eis kunnen stellen van hetzij enige beroepservaring, hetzij het vervuld hebben van de militaire dienst. Het grote voordeel van een dergelijk beleid is dat men volwassener, rijper en ervarener politiemannen op straat krijgt. Dit voordeel dient natuurlijk afgewogen te worden tegen eventuele problemen bij de werving van deze categorieën jonge mensen, een vraagstuk dat de reikwijdte van dit onderzoek overschrijdt maar dat in een later stadium ter hand kan worden genomen.

2.2. Het opleidingspakket

Uit het onderzoek komt naar voren dat het opleidingspakket wel enige wijzigingen, aanpassing en aanvulling behoeft.

Zo lijkt er reden aanwezig te zijn om wat door velen als "theoretische ballast" ervaren wordt enigermate in te perken. De nieuw aanvaarde leidraad speelt hier al op in. Hiernaast wordt van verschillende kanten uit de praktijk nadruk gelegd op meer aandacht aan een aantal praktische aspecten van de opleiding die nu onvoldoende uit de verf komen, waaronder met name verkeersrecht en verkeerskunde uitdrukkelijk genoemd worden. Een kritische doorlichting van leidraad en lespakket op overbelichte en onderbelichte aspecten lijkt in ieder geval geboden. Zo blijkt veel tijd gemoeid te zijn met het aanleren van het opstellen van uitgebreide rapporten, terwijl jonge politieambtenaren eenmaal in de praktijk soms niet in staat blijken eenvoudige imprimés (bijv. het zgn. blauwtje) te hanteren. Gezien het feit dat de praktijk altijd sneller verandert dan de leer, zou het wellicht aanbeveling verdienen met enige regelmaat zowel leidraad als examenbeschikking te herzien met het oog op aanpassing aan veranderde omstandigheden.

Dit brengt ons op de in de praktijk uitgesproken wens meer aandacht in de opleiding te besteden aan de vele problemen die met het ordehandhavend en dienstverlenend optreden tegenover de burgerij samenhangen. In dit opzicht werden duidelijke tekorten gevoeld. Vooral uit verschillen in antwoorden tussen de proefpersonen aan het eind van de opleiding en na zo'n 8 maanden praktijk, bleek dat men dikwijls voor problemen kwam te staan waar men niet of onvoldoende op voorbereid was. Wil de opleiding aan deze aspecten echter

meer aandacht schenken (hetgeen op sommige scholen overigens al ter hand is genomen) dan lijkt een wijziging van de examenbeschikking ook noodzakelijk. Zolang aan deze onderdelen niet een toetsing is verbonden zullen zij zowel voor het docentencorps als voor de adspiranten onbelangrijk blijven. Toetsing op het examen wordt gepercipieerd als het bewijs dat deze aspecten wel degelijk een integrerend onderdeel vormen van de opleiding.

2.3. Stages

Zeer veel nadruk word steeds weer gelegd op de noodzaak van stages gedurende de opleiding. De voordelen van tenminste één stage in politiemilieu van enige duur lijken duidelijk: de adspiranten krijgen een veel duidelijker beeld dan nu het geval is van het karakter, inhoud en omvang van de politietoetsing die ze straks krijgen te vervullen.

Wanneer men de stage binnen de opleiding plaatst dan kan de school na afloop bijzondere nuttige feed-back geven, de ervaringen in een bredere context plaatsen, gebleken tekorten aanvullen, op eventuele onjuiste praktijken inspelen en correcties aangeven.

Kortom, de jonge politieambtenaren zouden tenslotte veel beter toegerust en voorbereid de praktijk instappen.

Wil men volledig profijt van de stage hebben dan zou het aanbeveling verdienen deze te doen ingaan nadat eerst een stevige theoretische en praktische basis gelegd is, bijvoorbeeld nadat twee derde van de opleidings-tijd verstreken is. Te denken valt bijvoorbeeld aan een stage van enkele maanden waarbij de aspirant beperkte opsporingsbevoegdheden zou bezitten. Dit biedt enerzijds het voordeel van een veel grotere betrokkenheid en inzet bij de stage, en anderzijds het nut van toch tenminste enig rendement voor het betreffende politiekorps. Men mag verwachten dat hierdoor de leer-effecten van de stage aanzienlijk versterkt zullen worden.

Bij terugkeer naar de school komen waarschijnlijk in deze laatste fase juist de problemen aan de orde die aspiranten tijdens de stage ontmoet hebben. Deze problemen liggen -indien men afgaat op de antwoorden van de praktijkmensen - veelal in de sfeer van ervaren volkomenheden met betrekking tot praktische en technische vaardigheden, met betrekking tot de veelsoortige contacten met de burgerij, en ook ten aanzien van het hoe en wanneer gebruiken van geweld. Het zou uiterst nuttig zijn indien de school op deze zaken zou kunnen inspelen en als het ware een "aanvullende" opleiding zou

kunnen inbouwen. Veel onzekerheden, "trial and error" methodes, en niet-adequaate optreden van jonge politieambtenaren zou op deze wijze kunnen worden gecorrigeerd alvorens men de politiemans/vrouw aan de praktijk aflevert.

2.4. Voorbereiding op zelfstandigheid

Uit een evaluatie van de eindejaars is gebleken dat de opleiding in dit opzicht onvoldoende mogelijkheden biedt tot ontplooiing van initiatieven en ontwikkeling van zelfstandig optreden. Dat dit aspect buitengewoon belangrijk is komt anderzijds duidelijk naar voren uit de antwoorden van de praktijkmensen, waarbij we er nog eens aan willen herinneren dat deze groep het tonen van initiatief als behorend bij de tien belangrijkste eigenschappen heeft gerangschikt.

Het komt ons voor dat bepaalde aspecten van de opleidingssituatie, met name de huidige internaatvorm en de verplichte studie, niet bijzonder bevorderlijk zijn voor het ontwikkelen van zelfstandigheid en verantwoordelijkheid. Natuurlijk zijn aan deze aspecten wel bepaalde voordelen verbonden: zo werd van de zijde van de scholen benadrukt dat dit systeem het mogelijk maakt voldoende greep en controle op de aspiranten uit te oefenen, hetgeen zeer bevorderlijk voor het studierendement is zodat men mislukkingen tot een minimum kan beperken. Anderzijds wordt de aspiranten geleerd te functioneren in een hiërarchisch systeem, dat zij, in gewijzigde vorm, eveneens zullen ontmoeten in hun latere werkkring. Tenslotte streeft men er naar de aspiranten goed duidelijk te maken dat zij niet zomaar "alles kunnen doen wat zij willen", met andere woorden dat hun bevoegdheden nauwkeurig omschreven zijn en dat zij niet buiten hun boekje mogen gaan.

Dit zijn allemaal belangrijke functies en het is begrijpelijk dat de opleiding er veel aandacht aan besteedt. Hier komt nog de praktische overweging bij dat de ligging van een aantal scholen hen in zekere mate verplicht de aspiranten onderdak te bieden omdat in de omgeving van de school geen woonruimte beschikbaar is.

Toch menen wij dat de hierboven genoemde eisen van een zelfstandige en verantwoordelijke taakuitoefening, door de huidige opleidingssituatie onvoldoende worden gehonoreerd. De vraag is dan ook of het opvoedingssysteem niet aan deze eisen kan worden aangepast. Verschillende mogelijkheden doen

zich hierbij voor: men kan denken aan een internaatsvorm met verplichte studie, waarbij deze laatste verplichting geleidelijk aan wordt losgelaten, en meer vrije avonden worden ingelast. Men kan van de internaatsvorm ook een tijdelijke verplichting maken, die bijvoorbeeld na een half jaar wordt verlaten. Deze oplossing zou echter op aanzienlijke praktische problemen stuiten. Tenslotte zou men kunnen overwegen het internaat aan te bieden als een soort hotel-accomodatie, waarbij de adspirant een aanzienlijke persoonlijke vrijheid behoudt bij de besteding van zijn vrije tijd. In dit kader zou men kunnen besluiten ook de verplichte studie af te schaffen. Hieraan zou dan echter wel een regelmatige controle van het studierendement gekoppeld dienen te worden. In dat verband kan men denken aan een systeem van meerkeuze toetsen^x dat op eenvoudige wijze met grote regelmaat wordt toegepast, waardoor adspiranten een voortdurende en objectieve feed-back krijgen over hun studierendement. Hierdoor wordt de adspirant steeds teruggeworpen op de eigen verantwoordelijkheid, terwijl bij gebleken problemen van hem ook het initiatief verwacht mag worden zich tot zijn klassedocent te richten voor eventuele hulp. Mocht men er toe besluiten de leeftijdsgrens voor de opleiding te verhogen, dan lijken dergelijke ontwikkelingen duidelijke voordelen te bieden.

2.5. Duur van de opleiding

Hoewel ook op dit punt in dit rapport geen concrete voorstellen worden gedaan, willen wij er wel enige aandacht aan schenken. Het gaat namelijk om een controversiële zaak. Een verlenging van de schoolperiode houdt namelijk niet automatisch een verbetering van de kwaliteit van de opleiding in. Hier komt bij dat het politieberoep een bij uitstek maatschappelijk beroep is: de maatschappij verandert snel, oude problemen verdwijnen soms, nieuwe kondigen zich onophoudelijk aan. Aangezien ieder opleidingssysteem de neiging vertoont tot een zekere consolidatie en verstarring, kan verlenging ook betekenen dat alleen maar meer van hetzelfde wordt geboden. Er is daarom ook veel te zeggen voor een ontwikkeling naar wat men ook in andere sectoren van het maatschappelijk leven ziet optreden, nl. een soort "éducation permanente" of een voortdurende bijscholing. Wat de politie.

^xDit systeem wordt door één der opleidingsscholen reeds in praktijk gebracht op grond van de "Experimenteerbeschikking".

betreft wordt hieraan reeds aandacht besteed met name bij het verkrijgen van een kaderfunctie. Toch zou het wellicht aanbeveling verdienen ook surveillanten met regelmatige tussenpozen - te denken valt bijvoorbeeld aan periodes van 2 jaar - bijscholing te bieden in één of andere gestructureerde vorm.

Deze vorm van enigszins permanente bijscholing zou wel eens meer effect kunnen sorteren dan een verlenging van de primaire opleiding. Toch lijkt er - gezien de eerdere aanbevelingen - niet aan te ontkomen de opleiding enigermate te verlengen. Met name de introductie van een behoorlijke stageperiode zou dit effect hebben, terwijl ook het introduceren van meer materie - die bovendien getoetst zou dienen te worden - hiertoe zou bijdragen.

In dit verband moet nog gewezen worden op ernstige pogingen die in bepaalde scholen ondernomen worden om de groep afvallers te beperken. Men is daar over gegaan tot het instellen van speciale klassen waar potentiële afvallers extra hulp geboden wordt met betrekking tot specifieke problemen. In feite gaat het hier ook om een informele verlenging van de opleidingsduur.

Vóór- en nadelen van dit systeem dienen afgewogen te worden, waarbij waarschijnlijk de "recuperatie" van goed gemotiveerde aankomende politieambtenaren voorop heeft gestaan.